

การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับสังคมอุดมคติในวรรณคดี เรื่องไตรภูมิพระร่วง ยูโทเปีย และเต๋าเต็กเก็ง

A Comparative Study on the Thought of Ideal Society in Literature: Trai Phumi Pra Ruang, Utopia and Tao-Te-Ching

สิทธา พินิจภูวดล¹

Sidtha Pinitpouvadol

ABSTRACT

The purpose of this research paper, "A Comparative Study on the thought of Ideal Societies in Literature: Trai Phumi Phra Ruang, Utopia, and Tao-Te-Ching", is first, to discover different ideas about an "ideal society"; second, to find the ideas held in common by the authors of these various "ideal societies", authors from various cultures and historical periods; third, to find why they wanted to reform the structure of society; and finally, to provide outline and content for a course in comparative literature on the topic of literary utopias. A comparative literature course such as this would cover not only literature but also humane values and politics, and make cultural comparisons.

The thesis of this research is that Trai Phumi Phra Ruang, Utopia, and Tao-Te-Ching had in common certain ideas concerning the "ideal Society"; and these ideas resulted from characteristics of geography, economics, population, education, law enforcement, and ruling system. These ideas reflect the influence of religion and environment, and what the authors believed have been the basis of political science and the science of education up to now.

The scope of the research to study what ideal societies in literature have in common; and it follows the framework of comparative literature is that it emphasizes the origin of the authors' ideas, the influences on the authors' ideas and the relationship between his ideas and various science in literature.

The research finds that the three utopias studied, have in common certain basic ideas concerning humanism, materialism, and naturalism. As for political philosophy, King Li-Thai, author of **Trai Phumi Phra Ruang**, believed firmly in the principles of Buddhism. He was adjut king and tried to promote unity among his people. His model of the ideal society is that of Phra Sri Ariya's. Influenced by Christianity, Sir Thomas More proposed constitutional monarchy, which employed a privy council and an administrative organization, as his ideal. Tao, as we find in **Tao-Te-Ching**, followed the natural laws the sacred laws. The population of a country should be in proper proportion to its size; and the moral leader of the state was highly valued and respected.

Politicians and people in general hope to create their societies as closely as possible to the ideal society. The characteristics of the ideal society in these three pieces of literature depend on the morality of both the rulers and of those ruled. Fertility of the land, health of the people, and the balance of population, and economics are also taken into consideration. The ideas focused on in this research paper are the basis of legislation of laws, administration of laws, and organization of education to form good citizens for an ideal society.

¹รองศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับสังคมอุดมคติในวรรณคดีเรื่อง ไตรภูมิพระร่วง ยูโทเปีย และเต๋าเต็กเก็ง” ก็คือ เพื่อทราบแนวคิดต่าง ๆ ของผู้แต่งวรรณคดีที่เกี่ยวกับสังคมในอุดมคติ เพื่อหาจุดร่วมของความคิดของผู้แต่งที่ต่างยุคสมัย ต่างเชื้อชาติ ต่างภาษาและต่างวัฒนธรรมกัน เพื่อทราบข้อเกิดของความคิดอันรุนแรงที่ต้องการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม ตามที่ปรากฏในวรรณคดี และเพื่อเพิ่มพูนเนื้อหาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการสอนวิชาวรรณคดีทั่วไป วิชาวรรณคดีวิจารณ์ และวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ ซึ่งมีลักษณะเป็นสาขาวิทยาการ

สมมุติฐานในการวิจัย คือ ไตรภูมิพระร่วง ยูโทเปีย และเต๋าเต็กเก็ง มีแนวความคิดร่วมกันในการแสวงหาหลักคุณธรรมต่าง ๆ ของสังคมในอุดมคติ อันเป็นลักษณะทางภูมิศาสตร์ ทางเศรษฐกิจ จำนวนประชากร การศึกษา การควบคุมด้วยกฎหมายและการปกครอง แนวคิดเหล่านี้ได้รับอิทธิพลจากศาสนาและภาวะแวดล้อม ผลของการแสวงหาสังคมอุดมคติของผู้แต่งวรรณคดีทั้งสามนี้เป็นพื้นฐานของวิทยาการทางการปกครอง และการศึกษา มาจนถึงปัจจุบัน

ขอบเขตของการวิจัย คือ ศึกษาเฉพาะแนวคิดร่วมที่เกี่ยวกับการแสวงหาสังคมอุดมคติในวรรณคดีตามหลักวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบที่เน้นการศึกษาถึงข้อเกิด อิทธิพล สัมพันธภาพ และศาสตร์ในวรรณคดี

ผลการวิจัยที่ได้รับ คือ ผู้แต่งวรรณคดีเรื่องไตรภูมิพระร่วง ยูโทเปีย และเต๋าเต็กเก็ง มีความคิดร่วมกันในการแสวงหา และเผยแพร่ลักษณะต่าง ๆ ในสังคมอุดมคติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลักษณะทางมนุษยธรรม นิยม วัตรนิยม และธรรมชาตินิยม ส่วนปรัชญาทางการเมือง พบว่า พระยาสิทธิไพบูลย์ผู้แต่งไตรภูมิพระร่วง ทรงยึดคุณธรรมในการปกครอง และเสริมสร้างสามัคคีธรรม และทรงยึดหลักธรรมในพุทธศาสนา รูปแบบของสังคมอุดมคติ คือ สังคมแบบพระศรีอารย ส่วนการปกครองที่ ทอมัส มอร์ ผู้แต่งยูโทเปีย เสนอไว้คือการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ประกอบด้วยสภาอาวุโสกับองค์การปกครองยึดคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันตามหลักธรรมในคริสต์ศาสนา ส่วนเต๋าตามเต๋าเต็กเก็ง ยึดกฎธรรมชาติเป็นกฎหมายศักดิ์สิทธิ์ และยึดกฎแห่งความสมบูรณ์ทางเศรษฐกิจ พื้นที่ประเทศ และจำนวนประชากรมีส่วนศักดิ์กัน ให้ความสำคัญต่อประมุขของรัฐซึ่งตั้งมั่นในหลักคุณธรรม

สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเหตุผลที่ทำให้เกิดการปกครอง และคนทั่วไปมุ่งหวังจะสรรค์สร้างสังคมให้มีลักษณะใกล้เคียงกันอย่างมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ลักษณะสังคมอุดมคติในวรรณคดีทั้งสามนี้ ต่างยึดหลักแห่งคุณธรรม ทั้งฝ่ายผู้ปกครอง และผู้ถูกปกครองทั้งนี้โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความอุดมสมบูรณ์ ความมีอนามยดี มีความสมดุลของประชากร และเศรษฐกิจ ความคิดเหล่านี้เป็นพื้นฐานของการออกกฎหมาย การจัดการปกครองและการจัดการศึกษาเพื่อสร้างคนให้เป็นพลเมืองดี อันเป็นทางนำไปสู่ลักษณะของสังคมอุดมคติ

คำนำ

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเกี่ยวกับสังคมอุดมคติในวรรณคดี เรื่อง ไตรภูมิพระร่วง ยูโทเปีย และเต๋าเต็กเก็ง” นี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์ว่า วรรณคดีสมัยต่าง ๆ ได้ให้ภาพพจน์ของสังคมอุดมคติในลักษณะใดบ้าง มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด อะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดของ

ผู้แต่ง ศาสตร์ใดบ้างที่สัมพันธ์กับแนวคิดของผู้แต่ง

ความคิดแห่งการแสวงหาสังคมอุดมคตินั้น ไม่เพียงแต่กวี นักปรัชญาเท่านั้นที่มุ่งมั่น แต่ยังมีนักการเมือง นักธุรกิจ นักการศาสนา นักวิทยาศาสตร์ และบุคคลในวงการอื่น ๆ ทุกยุคทุกสมัยมิได้ขาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน เยาวชน นิสิต นักศึกษากำลังมีความคิดเห็นที่จริงจังกว้างเกี่ยวกับสังคมอุดมคติถึงกับบางหมู่เหล่า ได้ใช้ความพยายามทุกวิถีทางที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง อันเป็นหนทางนำไปสู่สังคมอุดมคติที่เขา คาดฝัน ดังนั้นจึงหวังว่าข้อมูลจากผลการวิจัยในแนววิชาวรรณคดีเปรียบเทียบนี้ คงมีประโยชน์ต่อผู้ที่มุ่งหวัง สร้างสรรค์สังคมอุดมคติบ้างไม่มากก็น้อย และคงดึงให้ตระหนักในองค์ประกอบขั้นมูลฐานทางมนุษย-ศาสตร์ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สามารถสนับสนุนความเป็นไปได้ของการสร้างสรรค์สังคมอุดมคติ

นักเขียนในสากลโลกนับตั้งแต่สมัยของเพลโต ยุคพระเวท และยุคของเต๋า ต่างก็พยายามแสดงความคิดเกี่ยวกับสังคมในอุดมคติไว้ในวรรณคดี เป็นความคิดที่บางครั้งก็เหมือนกัน บางครั้งก็ขัดแย้งกัน เป็นความคิดที่สัมผัสกันได้ ถ่ายเทสู่กันได้ และบางครั้งก็หลอมหล่อจนกลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกัน

การถ่ายทอดความคิดระหว่างนักเขียนชาติต่าง ๆ ในโลกนับตั้งแต่สมัยโบราณมาจนถึงปัจจุบันเป็นสิ่งที่ ดำเนินต่อเนื่องกันอย่างตรงไปตรงมาบ้าง อย่างอ้อมค้อมสลับซับซ้อนบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน การถ่ายทอดความคิดระหว่างนักเขียนนานาชาติกำลังทวีความเข้มข้นและรวดเร็วยิ่งขึ้นทุกที ในอนาคตอันใกล้ นี้คงยากมากที่จะแยกให้ออกว่า ลักษณะวรรณคดีประจำชาติสมัยใหม่ของแต่ละชาติคืออะไรแน่ เพราะลักษณะ ร่วมเด่นเห็นอสังคยาเฉพาะ และกลบลักษณะเฉพาะไว้อย่างมิดชิด สำหรับผู้ที่รักการศึกษาเชิงวิเคราะห์ ก็จะพยายามหาเครื่องมือต่าง ๆ มาใช้แยกแยะลักษณะร่วมกับลักษณะเฉพาะออกจากกันให้ได้ ในบรรดา “เครื่องมือ” สำหรับใช้ประกอบการศึกษาวรรณคดีอย่างละเอียดทุกแง่มุมนั้น คือ “วิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ”

การศึกษาวรรณคดีในเชิงเปรียบเทียบ หรือวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คือการนำวรรณคดีของ แต่ละชาติ แต่ละภาษา ซึ่งมีวัฒนธรรมเหมือนกัน หรือต่างกันมาศึกษาโดยค้นหาบ่อเกิด อิทธิพล สัมพันธภาพ และศาสตร์ซึ่งมีอยู่ในวรรณคดีเหล่านั้น ดังนั้นขอบเขตของวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบจึงครอบคลุมไป อย่างกว้างขวาง ทั้งการศึกษาภาษา ศาสตร์ ปรัชญา และความรู้ต่าง ๆ ที่แฝงเร้นอยู่ในวรรณคดี นอกจากนี้ วิชาวรรณคดีเปรียบเทียบยังมีผลยิ่งใหญ่พาพิงไปถึงมนุษยชาติทั่วโลกโดยไม่เลือกว่าเป็นมนุษยชาติยุคใดสมัย ใด เกิดอยู่ ณ มุมใดของโลก มนุษยชาติที่ปรากฏในไตรภูมิพระร่วง หรือในยูโทเปีย หรือในเต๋าเด็กเก็ง มีลักษณะร่วมกันอย่างน่าสนใจยิ่ง

เยาวชนทั่วไปในปัจจุบันกำลังหันหลังให้กับวิชาวรรณคดี อันเป็นวิชาล้าสมัยอยู่ในจิตสำนึก ลึกไกลเกิน เอื้อมของเยาวชนที่กำลังถูกล้อมรอบด้วยผิวนอกแห่งสสารนิยมทางวิทยาศาสตร์กายภาพ หากผู้สอนวิชาวรรณคดี ยังคงเก็บรักษาวรรณคดีไว้ไกลมือเยาวชน และไม่นำวรรณคดีลอบลอดผิวนอกออกมาผสมผสานกับสสาร นิยมบ้างแล้ว วรรณคดีที่มีคุณค่าก็ตกตมจมหายไปอย่างน่าเสียดาย อย่างไรก็ตามการนำวรรณคดีออกมาปะปน กับวิทยาศาสตร์สมัยใหม่นั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยากยิ่ง เพราะต้องใช้ความระมัดระวังรอบคอบ ความรู้เท่าถึง การณ์ ความอดสาหวิริยะ และศิลปะที่สูง มิฉะนั้นลักษณะเด่นของวรรณคดีจะถูกเปลี่ยนแปลงไปจนไร้คุณค่า ในสถานการณ์เช่นนี้ วิชาวรรณคดีเปรียบเทียบจะช่วยแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี

ในที่นี้จะนำหลักวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบมาเป็นเครื่องมือในการค้นหา “ความคิด” ในวรรณคดี ของชนชาติที่ต่างกัน 3 ชาติ ได้แก่ **ชนชาติไทย** **ชนชาติอังกฤษ** และ**ชนชาติจีน** โดยเน้นลักษณะร่วมมากกว่า ลักษณะแตกต่างในขอบเขตแห่งวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบซึ่งได้แก่การค้นหา บ่อเกิด อิทธิพล สัมพันธภาพ

และศาสตร์

อนึ่ง แนวคิดเกี่ยวกับสังคมอุดมคติจัดได้ว่าเป็นแก่นเรื่อง (plot) ที่นักเขียนใช้มากที่สุดในการแต่งวรรณกรรม จัดได้เป็นสามประเภทคือ

นักเขียนประเภทแรกมุ่งเสนอแนวคิด ด้วยความรู้สึกรู้สึกที่จริงจัง แสดงออกอย่างรุนแรง ตั้งหน้ามุ่งมั่นผลักดันความคิดของผู้อื่นให้เข้าไปตามทิศทางที่ตนมุ่งหวังไว้

ประเภทที่สอง นักเขียนได้เสนอแนวคิดอย่างกลาง ๆ แสดงออกเชิงรำพึงรำพัน มุ่งสร้างภาวะไวรูสึก (sensation) ให้แก่ผู้อ่าน

ส่วนนักเขียนประเภทที่ 3 ได้เสนอแนวคิดคัดค้านสังคมอุดมคติว่าขัดแย้งกับความจริง มุ่งโจมตีความฟุ้งซ่าน และเสนอแนะให้ผู้อ่านพอใจในภาวะแวดล้อมของตน หรือมิฉะนั้นก็ให้หนีออกไปจากความเป็นจริงชั่วคราว โดยหาสิ่งอื่นมาทดแทน

วิเคราะห์และวิจารณ์

นักเขียนในแนวสังคมอุดมคติประเภทแรกและประเภทที่สองนั้นเดินแนวคิดตามแบบเพลโต (Plato, 427 ? – 347.B.C) ซึ่งปรากฏในหนังสือที่เขาแต่งชื่อ อุดมรัฐ (Republik) เพลโตได้กล่าวถึงคุณลักษณะของรัฐที่สุขสมบูรณ์ว่า เป็นดินแดนที่มีอาหารการกินบริบูรณ์ ปริมาณผลิตกับปริมาณบริโภคมีสัดส่วนสมดุลกัน ที่ตั้งของดินแดนนั้นอยู่ใกล้ทะเลที่สะดวกแก่การค้าขาย ประชาชนมี 3 ระดับได้แก่ ระดับนักปกครอง ระดับนักรบ และระดับผู้ทำงาน ประชาชนทุกระดับประกอบกรงานที่เอื้อต่อกัน ไม่มีใครเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่มีค่าสูง ครอบครัวของทุกคนอาศัยอยู่ร่วมกัน ลูก ๆ ของแต่ละครอบครัวพ่อแม่ไม่ต้องเลี้ยงดูเอง เพราะรัฐเป็นผู้รับเลี้ยงและให้การศึกษา นักเขียนที่นำความคิดแนวนี้นี้ไปใช้เป็นแก่นเรื่องของตนนั้นมีจำนวนมากและมีทุกชาติ เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน อเมริกัน เป็นต้น ดังนี้

Thomas More (1478 – 1535)	ในหนังสือ	Utopia ; 1515
Francis Bacon (1561 – 1626)	ในหนังสือ	The New Atlantis, 1627
H.d'Urfé (1567 – 1625)	ในหนังสือ	L'Astrée, 1607 – 1627
Voltzire (1694 – 1778)	ในหนังสือ	Candide ตอนที่ว่าด้วย Eldorado, 1759
Thomas Spencer (1750 – 1814)	ในหนังสือ	"A country in Fairyland situated between Utopia and Oceana" 1811 ?
Edward Bellamy (1850 – 1898)	ในหนังสือ	Looking Backward, 1888
H.G. Wells (1866 – 1946)	ในหนังสือ	A Modern Utopia, 1905

นักเขียนดังกล่าวแล้วมีแนวคิดสนับสนุนรัฐหรือสังคมในอุดมคติที่เกิดจากจินตนาการสืบต่อจากเพลโต โดยเพิ่มเติมรายละเอียด หรือให้คำอธิบายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น หรือตีความให้เป็นที่น่าสนใจขึ้น อิทธิพลของความคิดที่เกี่ยวกับสังคมในอุดมคตินี้ ทำให้บุคคลจำนวนมากอยากเห็นสังคมนี้เป็นความจริง ได้มีหลายคนถึงกับวางโครงการทดลองขึ้นอย่างจริงจัง อาทิเช่น ในรัฐแมสซาชูเซต (Massachusetts) เมื่อ ค.ศ. 1841 ได้มีผู้วางโครงการเรียกว่า Brook Farm project เพื่อสรรค์สร้างสังคมอุดมคติโดยให้ประชาชนในรัฐมีลักษณะเคร่งศาสนา มีวัฒนธรรมสูง และมีจิตใจที่มุ่งสร้างสรรค์สิ่งดีงามอันเป็นอุดมคติของสังคม ประชาชนทุกคนแบ่งปันกับประกอบกิจการงาน และแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการทำงานด้วย นำเสียดายที่โครงการดังกล่าวต่อมา

ประสบการณ์ล้มเหลว

นักเขียนในแนวสังคมอุดมคติประเภทที่สามที่เสนอแนวคิดคัดค้านสังคมอุดมคติ ก็มีจำนวนมาก เรียกว่าเป็นโลกแห่งความเพ้อฝัน ในภาษาฝรั่งเศสใช้คำ “Atopie” ได้วิเคราะห์ว่าวรรณคดีพาผู้อ่าน “หนี” ภาวะแวดล้อมของสังคมด้วยการเดินทางนั้น ในที่สุดก็ผิดหวัง เช่น ในหนังสือเรื่องการเดินทางของ Gulliver เขียนโดย Swift เรื่อง Juliette เขียนโดย Sade เรื่อง Zarathoustra เขียนโดย Nietzsche เป็นต้น อย่างไรก็ตามนักเขียนก็ยังคิดคำนึงถึงสังคมในอุดมคติอย่างไม่ลดละ ส่วนนักศึกษาวรรณคดี ก็เห็นความสำคัญของการศึกษาสังคมอุดมคติ เจกเช่น Utopia ของ More และบุคลลอื่น ๆ การศึกษาเกี่ยวกับ Utopia นี้ขยายวงกว้างและลึกซึ้งจนมีผู้เรียกว่าวิชาอุโทเปีย หรือ L'utopologie นอกจากนี้นักเขียนนักอ่าน ในปัจจุบันก็ยังมีความประสงค์ที่แรงกล้าในอันที่จะสร้างสรรค์สังคมในอุดมคติให้เป็นความจริง นักปรัชญาที่ยิ่งใหญ่ทั้งในซีกโลกภาคตะวันตกและภาคตะวันออกก็มุ่งวางทฤษฎีการเมืองการปกครองประกอบด้วยรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้นำไปปฏิบัติได้จริง

นักปรัชญาตะวันออกที่เด่นที่สุดคือ นักปรัชญาอินเดียโบราณ กับนักปรัชญาจีนโบราณ

ทฤษฎีการเมืองการปกครองของอินเดียโบราณปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระเวทเมื่อประมาณ 1,500 ปีก่อนคริสตกาล มีแนวความคิดเกี่ยวกับสังคมในอุดมคติ สรุปได้ว่า สังคมจะเป็นสุขสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อนักปกครองปฏิบัติต่อผู้ใต้ปกครองฉันทน์ที่พี่น้อง เว้นการเบียดเบียนกัน แต่มุ่งช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นักปกครองที่ดียอมทำตนเป็นเพื่อนของประชาชน เข้ากับประชาชนได้ในการบำเพ็ญกิจการเพื่อส่วนรวมของประชาชน

ปรัชญาการเมืองของฮินดูในยุคต่อมามีศาสนา คือ วัชรคติมาลวียะ

รัฐในอุดมคติของมาลวียะมีลักษณะเป็นอนุรักษนิยม ได้แก่การอนุรักษ์ของเก่าที่ดีเช่น วัฒนธรรม ขนบประเพณี ศาสนา การเมือง การศึกษา และต้องมีเอกลักษณ์ของตนเอง ทฤษฎีใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมนั้นสมควรรับไว้ คนในรัฐรักษามรดกเดิมที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ให้ ประชาชนมีความสามัคคี ได้รับความปลอดภัย เคารพกฎหมาย มีการศึกษาดี

นักเขียนอินเดียสมัยปัจจุบันที่แสดงแนวคิดชัดเจนมากเกี่ยวกับรัฐในอุดมคติคือ ะพินทร์ นาธุกูร์ (1861 - 1941) แนวคิดของฐากูร์ยังยึดหลักแห่งพระเวทที่เน้นความสำคัญของผู้นำโดยเพิ่มเติมรายละเอียดเกี่ยวกับความประพฤติในเชิงมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ การไม่ก้าวท้าวเรื่องส่วนตัวของผู้อื่น ให้โอกาสผู้อื่นแสดงความคิดเห็น ยอมรับฟัง ฟังแล้วมีความหนักแน่นมั่นคงด้วยการใช้สติปัญญา

ส่วนคุณลักษณะของผู้นำรัฐในอุดมคติของมหาตมะกานธี (1869 - 1948) คือความยุติธรรมต่อประชาชนโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา และภาษา คำนึงถึงการกินดีอยู่ดีของประชาชน ซึ่งเป็นความเจริญของรัฐ ผู้นำของรัฐจะต้องพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การคมนาคม ชลประทาน การเกษตรและอุตสาหกรรม ภายในรัฐให้มากขึ้นตามอัตราการเกิดของประชากร นอกจากนี้ลักษณะของรัฐในอุดมคติของกานธี ได้แก่ความสงบภายในรัฐ ทุกคนเคารพกฎหมาย เคารพอำนาจอธิปไตยของคนอื่น

แนวคิดเกี่ยวกับสังคมอุดมคติของไทย เห็นได้ชัดว่าได้รับอิทธิพลจากอินเดียโบราณ โดยเน้นความสำคัญของผู้นำรัฐ หรือผู้ปกครอง ดังที่กล่าวถึงพระเจ้าอโศกมหาราชในไตรภูมิพระร่วง และเน้นความสุขสบายของประชาชน การกินดีอยู่ดี การไม่เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่มีค่า ดังที่ปรากฏในภกามนุสสภูมิในไตรภูมิพระร่วง ซึ่งจะศึกษาอย่างละเอียดต่อไป นอกจากนี้ไตรภูมิพระร่วงแล้ว การวาดภาพรัฐในอุดมคติของนักเขียนไทยอื่น ๆ ยังมีอีกตามสมควร เช่น ในกาพย์พระไชยสุริยา และดุสิตธานีพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎ-

เกล้าเจ้าอยู่หัว

อย่างไรก็ตาม ในจิตใจของคนไทยทั่วไป ยังใฝ่ฝันถึงรัฐในอุดมคติแห่งยุคพระศรีอริยเมตไตรยตามที่พระยาสิทธิ ได้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ใน “ไตรภูมิพระร่วง”

นักปรัชญาจีนโบราณที่วางรากฐานทางการเมืองไว้ได้แก่ เต๋า กับขงจื้อ ปรัชญาของเต๋า ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมชื่อว่า เต๋า เต็ก เก็ง หรือ เต๋า เต๋อ ชิง (Tao – Te – Ching)

วรรณกรรมเต๋า เต็ก เก็ง หรือหนังสือของเต๋า (Book of Tao) นี้รวบรวมขึ้นโดยเล่าเสอ (Laotse) หรือ เล่าจื้อ เขียนด้วยถ้อยคำเพียง 5,000 คำ เมื่อประมาณ 2,400 ปีกว่ามาแล้ว เป็นหนังสือที่แสดงข้อคิดอย่างลึกซึ้งทางปรัชญา ลักษณะสังคมอุดมคติของเต๋า เป็นวิถีทางที่จะนำโลกไปสู่ความสงบสันติสุขอย่างสมบูรณ์ หลักของสังคมอุดมคติคือ ขนาดของประเทศกับจำนวนพลเมืองซึ่งได้สัดส่วนเหมาะสมกัน มีสินค้าผลิตได้เกินกว่าบริโภค พลเมืองเห็นคุณค่าของชีวิต ไม่นิยมการทำลายชีวิต แสวงหาความสุขสำราญรักษามรรณยมประเพณี ให้อภัยเพื่อนบ้าน ไม่ละทิ้งบ้านเมืองของตน

จากแนวคิดเกี่ยวกับสังคมในอุดมคติที่เต๋าวางไว้นั้น ได้มีกวีและนักเขียนจีนรุ่นหลังต่อมาได้ใช้เป็นแก่นเรื่องอีกหลายยุคสมัย อาทิเช่น ขงจื้อ (ราว 350 ก่อน ค.ศ.) สนับสนุนลัทธิเต๋าโดยเฉพาะการแสวงหาความสงบสันติทางใจด้วยการบำเพ็ญพรต และการสั่งสอนวิทยาการ ดำรงชีวิตอยู่ในสภาพที่ละวาง “ตัวฉัน” ขจัดความเห็นแก่ตัวออกไป อันเป็นวิถีที่นำมาซึ่งความอุดมสุข

1. “ไตรภูมิพระร่วง”

วรรณกรรมเรื่อง ไตรภูมิพระร่วงของพระยาสิทธิไทนัน มีเนื้อเรื่องที่เข้มข้นและเต็มไปด้วยสาระสำคัญต่าง ๆ มากมาย ซึ่งผู้แต่งได้สอดแทรกประดับไว้ทุกตอน โดยมีรายละเอียดที่พรรณาวัวอย่างงดงามด้วยภาพพจน์ที่ก่อให้เกิดจินตภาพแก่ผู้อ่านอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม เนื้อเรื่องที่เป็นแก่นแท้ก็คือการแสดงให้เห็น “โลกทั้งสาม” หรือ “ไตรภูมิ” นั่นเอง ได้แก่ กามภูมิ รูปภูมิ และ อรูปภูมิ โลกทั้งสามนี้เป็นดินแดนที่มนุษย์ สัตว์ และเทพดาพากันเวียนว่ายตายเกิดไปตามแต่บาปและบุญของตน

กามภูมิ คือดินแดนที่เป็นที่เกิดของสัตว์โลกที่ยังมีตัณหา มีโลก โกรธ และหลง ในภูมินี้ มีแดนต่าง ๆ อยู่อีกเรียกว่า แดนนรก แดนเปรต อบายภูมิ แดนมนุษย์ และแดนสวรรค์ชั้นฟ้าซึ่งเรียกว่า สุคติภูมิ

รูปภูมิ ผู้ที่เกิดอยู่ในดินแดนนี้คือ พรหมมีทั้งหมด 16 ชั้นเรียกว่า โสพสุพรหม (โสพส แปลว่า 16) ผู้ที่จะไปเกิดในรูปพรหมจะต้องได้รูปฌานมาก่อน มีปฐมฌานเป็นต้น ขณะที่พรหมจะเสวยสุขอยู่กับการเข้าฌาน ไม่มีอาหารทิพย์หรือกามสุขทิพย์ใด ๆ ทั้งสิ้น ในจำนวนพรหม 16 ชั้น มีอยู่ชั้นหนึ่งชื่อ อสัณฺณิพรหม มีแต่รูปกายที่ไม่ไหวติง ไม่มีใจรับรู้อารมณ์อย่างอื่นนอกจากฌานเหมือนลูกฟักที่วางอยู่กับที่ จะอยู่ในสภาพเช่นนั้นตลอดไปจนกว่าจะสิ้นอายุขัย

อรูปภูมิ ก็เป็นแดนของพรหมเช่นกัน แตต่างกันตรงที่ภูมินี้ไม่มีรูป แต่รูปภูมินั้นพรหมยังมีรูปร่าง ตัวตน อรูปภูมิมียู่ 4 แดน เป็นที่สถิตยของจิตหรือวิญญาณ

ในส่วนที่บรรยายถึง กามภูมินั้น มีอยู่ตอนหนึ่งที่กล่าวถึงแดนมนุษย์หรือ “มนุษยภูมิ” นั้นได้กล่าวถึงประเภทของมนุษย์ “สี่แผ่นดิน” ได้แก่ คนนรก คนเปรต ดิรัจฉาน และคนมนุษย์ คนทั้งสี่จำพวกนี้อาศัยอยู่ในชมพูทวีป ทางทิศใต้ของชมพูทวีป เป็นดินแดนที่เรียกว่า “อตรุโรทวีป” อันเป็นดินแดนแห่งความสุข ข้อความในตอนนี้จะใช้เป็นเอกสารที่สำคัญที่สุดในการวิเคราะห์แนวความคิดของผู้แต่งที่เกี่ยวกับสังคมอุดมคติ

เรื่องราวของโลกทั้งสาม อันเป็นส่วนประกอบของจักรวาลนี้ เป็นพื้นฐานความเชื่อ เกี่ยวกับกำเนิด

ของโลก ซึ่งคนไทยยังคงยึดมั่นอยู่แม้จนกระทั่งทุกวันนี้ ความเชื่อเช่นนี้มีส่วนคล้ายลัทธิที่เป็นฮินดูหรือศาสนาพราหมณ์ เช่น กำเนิดของโลก และการแบ่งโลกออกเป็นกัลป์ นอกจากนี้ตอนที่บรรยายถึงสวรรค์ได้กล่าวถึงเทพเจ้าผู้คุ้มครองโลกทั้ง 4 องค์ หรือท้าวจุลโลกบาล อันเป็นเทพเจ้าของพระพราหมณ์ ซึ่งปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระเวท ได้แก่พระอินทร์ (คุ้มครองทางทิศตะวันออก) พระยม (คุ้มครองทางทิศใต้) พระวรุณ (คุ้มครองทางทิศตะวันตก) และพระกุเวร หรือท้าวกุเวร (คุ้มครองทางทิศเหนือ)

อนึ่ง การพรรณนาถึงความสุขต่าง ๆ ในแดนสวรรค์นั้น หากพิจารณาอย่างรอบคอบและรวมความแล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นความสุขที่มนุษย์โลกทุกคนปรารถนาที่จะได้ประสบแก่ตนเองทั้งสิ้น

2. Utopia แต่งโดย Sir Thomas More ฉบับที่ใช้ศึกษาวิเคราะห์นี้ยืมฉบับแปลจากภาษาละตินเป็นภาษาอังกฤษปัจจุบันโดย Ralph Robinson อธิบายเพิ่มโดย Mildred Cambell, D. Van Nostrand Co., N.Y. 1947 และฉบับแปลเป็นภาษาไทย โดย สมบัติ จันทรวงศ์ โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ โรงพิมพ์พิมพ์นิเทศ พ.ศ. 2517

ทอมัส มอร์ แต่งเรื่อง ยูโทเปียขึ้นในตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ 16 แต่งเป็นความเรียง ตอนแรกเขียนในรูปจดหมายโต้ตอบระหว่าง ทอมัส มอร์ กับเพื่อนของเขา คือ ปีเตอร์ กิลลิส ตอนต่อไปเป็นความเรียงเชิงบรรยายเพื่อเล่าเรื่อง สถานที่แห่งหนึ่งชื่อ ยูโทเปีย เป็นเกาะเล็ก ๆ มีประชาชนได้ส่วนสัดกับพื้นที่ประเทศมีความเป็นอยู่อย่างสุขสบาย

ทอมัส มอร์ แต่งเรื่อง ยูโทเปีย ขึ้นเพื่อต่อต้านภาวะเหตุการณ์ในประเทศอังกฤษสมัยศตวรรษที่ 15 ซึ่งเขาไม่พอใจ และใครจะแสดงทัศนะว่า บ้านเมืองที่มีความสุขสมบูรณ์นั้น มีลักษณะอย่างไร นับตั้งแต่ประมุขของรัฐ การปกครอง การสาธารณสุข การต่างประเทศ การศาสนา ฯลฯ.

ส่วนที่เป็นจดหมายของ ทอมัส มอร์ ถึง ปีเตอร์ กิลลิส นั้นเป็นเนื้อความเพื่อกล่าวถึงต้นเรื่องหรือกำเนิดของ “ยูโทเปีย” ความว่า ทอมัส มอร์ได้แต่งหนังสือเล่มเล็ก ๆ ขึ้นและส่งมาให้ ปีเตอร์ กิลลิส เล่าว่าในหนังสือนี้เป็นความที่บันทึกจากการบอกเล่าของ ราฟาเอล ซึ่งใช้ภาษาละตินเล่าถึงดินแดนที่ชื่อว่า ยูโทเปีย ต่อจากนั้น ปีเตอร์ กิลลิส ก็วิจารณ์หนังสือของ มอร์ เพื่อนำไปสู่การพิมพ์เผยแพร่

ส่วนหลังเป็นข้อความบรรยายถึงสาเหตุที่มอร์ได้พบกับ ราฟาเอล และบรรยายลักษณะประเทศยูโทเปีย ซึ่งเป็นรัฐที่มีการปกครองอย่างดีและด้วยความฉลาดเฉลียว พร้อมด้วยรายละเอียดในการจัดระบบบริหารทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง การทำงาน การประกอบอาชีพ กฎหมาย การสาธารณสุข การศาสนา การต่างประเทศ ตลอดจนขนบธรรมเนียมของชาว ยูโทเปีย

3. เต้าเต็กเก็ง หรือ “หนังสือของเต้า” รวบรวมเขียนขึ้นโดย เต้าจื้อ หรือ เต้าเสอ เมื่อประมาณ 550 ปีก่อนคริสต์ศักราชหรือประมาณ 100 ปีก่อนพุทธศักราช เต้า เป็นปรัญญาจีนที่ยิ่งใหญ่ เก่าแก่ที่สุด และมีอิทธิพลต่อความคิดของคนจีนมากที่สุดตามประวัติศาสตร์ของจีน

“เต้าเต็กเก็ง” ที่นำมาศึกษาวิเคราะห์นี้ จุ่จำนวน 5,000 คำ แบ่งออกเป็น 2 เล่ม เล่ม 1 มี 37 บท เล่ม 2 มี 44 บท แปลเป็นภาษาอังกฤษโดยนักเขียนจีนชื่อ หลินยู่ถิง ตีพิมพ์ใน “The Wisdom of China and India” The Modern Library, New York ซึ่ง หลินยู่ถิงเป็นบรรณาธิการ โดยเปรียบเทียบกับฉบับที่ชำระแล้วโดย หยื่อ เหวย กับ หวังเนียนซุน (Yü Yüeh, Wang Niensun) และคนอื่น ๆ นอกจากนี้ยังศึกษาจากเรื่อง “เมธีตะวันออก” เขียนโดย เสถียร โพธิ์นันทะ (ฉบับได้รับรางวัลยูเนสโก พ.ศ. 2508) สำนักพิมพ์

บรรณาการ, 2514

เล่าจื๊อ ได้รวบรวมปรัชญาเด้าขึ้นเมื่อประมาณ 550 ปีก่อนคริสต์ศักราช อันเป็นช่วงเวลาสงครามระหว่างรัฐต่าง ๆ ในปกครองของกษัตริย์ราชวงศ์ โจว เป็นสมัยที่ประเทศจีนประสบภาวะยุ่งยาก เล่าจื๊อต้องการชี้ให้เห็นสาเหตุแห่งความยุ่งยาก และเสนอแนวทางขจัดความยุ่งยากที่เกิดจากสงคราม โดยมั่นใจว่าวิถีแห่งเด้าเท่านั้นที่จะสามารถนำความสงบและสันติสุขมาสู่สังคมมนุษย์ และสามารถสถาปนาสังคมให้มีความสุขสมบูรณ์ อันเป็นสังคมอุดมคติได้

เด้าเต็กเก็ง มีเนื้อเรื่องกล่าวถึงกำเนิดของเด้าตั้งแต่แรกเริ่ม กล่าวถึงหลักการและอุดมคติ ความรักในสันติภาพ มนุษย์ การเมือง การปกครอง การรักษาขนบธรรมเนียม ธรรมชาติ การสงคราม วิหิงสา โดยเฉพาะบทที่ 80 – 81 ได้กล่าวถึงรัฐในอุดมคติอย่างชัดเจนและเกี่ยวข้องกับลักษณะผู้ปกครองและการปกครองที่ดีอันเป็นพื้นฐานปรัชญาการเมืองที่นักปราชญ์จีนยึดถือเสมอมา

จะเห็นได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับสังคมอุดมคติเป็นแก่นเรื่องสากล (universal theme) ในการสร้างสรรค์วรรณคดี โดยมีผลต่อทฤษฎีการเมืองการปกครองที่ใช้ได้จริงในทุก ๆ สังคม ดังนั้นการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างสองสาขาวิชา คือสาขาวิชาวรรณคดีกับสาขาวิชารัฐศาสตร์ วิธีศึกษาได้ใช้หลักการวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบกันจะมีผลต่อการพัฒนาการสอนวิชาวรรณคดีในสถาบันอุดมศึกษาต่อไป รวมทั้งการพัฒนาเนื้อหาวิชาสำหรับการสอนวิชาวรรณคดี ซึ่งเกี่ยวข้องกับศาสตร์สาขาอื่น ๆ งานวิจัยชิ้นนี้คงมีส่วนช่วยยืนยันความจริงที่ว่าเหตุใดความคิดอันรุนแรงที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมจึงมาจากซีกโลกด้านตะวันตกด้วย.

ผลการวิจัย

แนวคิดร่วมของผู้แต่งในการแสวงหาสังคมอุดมคติในไตรภูมิพระร่วง ยูโทเปียและเด้าเต็กเก็ง

ผู้แต่งวรรณคดีทั้งสามเรื่องดังกล่าว มีแนวคิดเกี่ยวกับการแสวงหาสังคมอุดมคติดังนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวกับภูมิหลังของผู้แต่ง

1.1 พระยาสิทธิ (พ.ศ. 1850 – 1917) ผู้แต่งไตรภูมิพระร่วง ทรงแต่งหนังสือนี้เมื่อครั้งดำรงพระยศเป็นพระมหาอุปราชครองเมืองศรีสัชนาลัย รวมเวลาที่ทรงดำรงตำแหน่งอุปราช 7 ปี ตั้งแต่ (พ.ศ.1890 – 1897) ใน “อวสานพจน์” ของไตรภูมิพระร่วงได้ระบุไว้ว่าพระยาสิทธิเสวยราชย์ ณ เมืองศรีสัชนาลัย ได้ 6 ปี (พ.ศ. 1896) จึงได้แต่งเรื่องไตรภูมิพระร่วง ทรงมีพระราชประสงค์เพื่อเป็นพระธรรมเทศนาถวายพระราชชนนี และเพื่อให้บุคลทั่วไปได้ฟังด้วย เพราะการฟังเรื่องไตรภูมิด้วยใจศรัทธาจะเกิดอานิสงค์สูง ทำให้ได้พบพระศรีอริยเจ้า อันเป็นพระพุทธรูปเจ้าในแผ่นดินที่มีความอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยอดเยี่ยม

จากหลักฐานเอกสารดังกล่าว จะเห็นได้ว่า พระยาสิทธิทรงแต่งเรื่องไตรภูมิขึ้นด้วยความศรัทธาอย่างแท้จริงในศาสนา ได้ทรงรวบรวมความรู้ความคิดจากคัมภีร์ศาสนาจำนวนถึง 30 คัมภีร์ จึงเชื่อว่า ทรงคุณความรู้ทางปรัชญาศาสนาอย่างแตกฉาน และทรงมีพระราชประสงค์เผยแพร่ธรรมปรัชญาไปสู่บุคลทั่วไปเพื่อให้ได้มีชีวิตที่เป็นสุขอย่างยอดเยี่ยม

1.2 ทอมัส มอร์ (พ.ศ. 2021 – 2078) ผู้แต่งยูโทเปีย เป็นบุตรทนายความที่มั่งคั่งแห่งกรุงลอนดอน ได้รับการศึกษาขั้นต้นจากพระราชคณะแห่งแคนเทอเบอรี ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งอัคมหาเสนาบดี

การศึกษาชั้นอุดม มอร์ ศึกษาที่ออกซ์ฟอร์ด เริ่มศึกษาวิชากฎหมายแต่ได้ทอดทิ้งไปในภายหลัง มอร์เมื่อได้รู้จักสนิทสนมกับ อีริสมัส (Erasmus) แห่ง รอทเทอร์ดัม (Rotterdam) นักปราชญ์และกวีคนสำคัญของยุโรป สมัยนั้นแล้วก็มีแนวคิดในแนวปรัชญามนุษยธรรมนิยม (Humanism) ตามแนวคิดของ อีริสมัส ในอันที่จะฟื้นฟูศิลปวิทยาการ วรรณกรรมและอารยธรรมของกรีก โรมัน โบราณโดยย้ำให้เห็นความสำคัญของสภาพและความสามารถของมนุษย์ซึ่งมีคุณค่าสูง อีริสมัส มุ่งมั่นที่จะนำความคิดไปสู่การปรับปรุงภาวะความเป็นอยู่ของมนุษย์ให้ดีขึ้น ความคิดแนวนี้ มอร์ ได้รับไว้อย่างเต็มที่ และนำไปเสนอไว้ในเรื่อง “ยูโทเปีย (พ.ศ.2059) ทอมัส มอร์ มีแนวความคิดมนุษยธรรมนิยมที่เด่นที่สุดในประเทศอังกฤษเป็นผู้พยายามชี้ให้เห็นความสำคัญของหลักศีลธรรมในศาสนามากกว่าเดิม และต่อต้านการบิดเบือนหลักการต่าง ๆ ในลัทธิคาทอลิกแบบบิดา ซึ่งกำลังนิยมกันในประเทศอังกฤษ และประเทศอื่น ๆ ของยุโรปขณะนั้น

ขณะที่ทอมัส มอร์ แต่งเรื่อง ยูโทเปีย นั้น กำลังมีบทบาทสำคัญทางการเมืองของประเทศอังกฤษโดยมีตำแหน่งเป็นอัครมหาเสนาบดี ในราชสำนักพระเจ้าเฮนรีที่ 8 แต่ มอร์ ได้มีความขัดแย้งกับพระเจ้าเฮนรีที่ 8 ได้หาทางแสดงออกซึ่งความเห็นโดยเสรี โดยแต่งหนังสือ ยูโทเปียขึ้น สรุปได้ว่า มอร์แต่งยูโทเปียขึ้นเนื่องจากความขัดแย้งที่ผู้แต่งมีต่อภาวะแวดล้อมทั้งทางการเมืองและการศาสนา

1.3 เล่าจื๊อ (ประมาณ 200 ปี ก่อน พ.ศ.) ผู้แต่ง เต๋าเต็กเก็ง เป็นนักปราชญ์จีนเกิดในรัฐฉ้อ เป็นรัฐภาคใต้ของประเทศจีนสายเลือดฉ้อในตัวของเล่าจื๊อ มีผลให้เล่าจื๊อมีความคิดอ่านแบบเสรีนิยมตามแบบฉบับของชาวฉ้อ ที่อาศัยอยู่ในประเทศจีน เล่าจื๊อไม่ผูกมัดอยู่กับนิตรชนนิยมประเพณีอย่างชาวจีนทางภาคเหนือ ดังนั้นเรื่อง เต๋าเต็กเก็ง ที่เล่าจื๊อแต่งขึ้นจึงมีใครชี้ให้เห็นความสำคัญของธรรมเนียมประเพณีมากนัก และได้สอดแทรกความคิดแบบเสรีนิยมอยู่ทั่วไปในหนังสือดังกล่าว ช่วงเวลาที่เล่าจื๊อแต่ง เต๋าเต็กเก็ง คือประมาณ 100 กว่าปีก่อนพุทธศักราชนั้น ประเทศจีนมีสงครามยืดเยื้อระหว่างผู้ครองรัฐต่าง ๆ ในรัชสมัยของกษัตริย์ราชวงศ์โจว สงครามนี้เรียกว่า สงครามซุนชิว ที่หมายความว่ายืดเยื้อตลอดทั้งดึกาปี ตั้งแต่ฤดูใบไม้ผลิตันปี จนถึงฤดูใบไม้ร่วงปลายปี สงครามเป็นต้นเหตุแห่งความยุ่งยากนานาประการทั้งการประกอบอาชีพ การปกครอง การเศรษฐกิจ และภาวะจิตใจ เล่าจื๊อมองสภาพบ้านเมืองตอนนั้นด้วยความรู้สึกท้อแท้ใจ มีผู้ใช้ปรัชญาของขงจื๊อแก้ภาวะยุ่งยากต่าง ๆ แต่ไม่ผู้ได้ผลนัก ดังนั้นเล่าจื๊อจึงเสนอแนวทางปรัชญาเต๋าสำหรับแก้ปัญหาต่าง ๆ จากสงครามในขณะนั้น เล่าจื๊อเชื่อมั่นว่าปรัชญาเต๋าเป็นกุญแจสำคัญที่สามารถไขประตูไปสู่ความสงบสุขของมวลมนุษย

สรุปได้ว่า เล่าจื๊อแต่ง เต๋าเต็กเก็งขึ้นเนื่องจากไม่พอใจการแก้ปัญหาสังคมในขณะนั้น จึงเสนอปรัชญาเต๋าเป็นทางแก้ที่ดีกว่า และนำไปสู่สังคมที่ดีขึ้นกว่าเดิม ไปสู่ชีวิตที่เป็นความสุขสรุป เมื่อวิเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวกับภูมิหลังของผู้แต่งทั้งสามของวรรณคดีเรื่องไตรภูมิพระร่วง ยูโทเปีย และเต๋าเต็กเก็งแล้วจะเห็นได้ว่า แนวคิดร่วมของผู้แต่งทั้งสามก็คือ ปรัชญาที่จะได้เห็นความเป็นอยู่ของมวลมนุษย์ดีขึ้นบนพื้นฐานของปรัชญาและศาสนา อันนำไปสู่ความสุขสันติที่เป็นยอดแห่งอุดมคติ

2. แนวคิดของผู้แต่งที่เกี่ยวกับปรัชญามนุษยธรรมนิยม วัฒนธรรม และธรรมชาตินิยม

2.1 มนุษยธรรมนิยม ลักษณะของบุคคลในสังคมอุดมคติยึดหลักแห่งปรัชญามนุษยธรรมนิยม ซึ่งในที่นี้มีความหมายอย่างกว้าง คือหมายถึงการให้ความสำคัญแก่คุณค่าของความเป็นมนุษย์ซึ่งประกอบ

ด้วย ศีลธรรม ความดี ความสามารถ ความมีเหตุผลเหมาะสม

ในไตรภูมิพระร่วง กล่าวว่า คนที่ได้ชื่อว่ามนุษย์มี 4 จำพวก แต่ละจำพวกเกิดอยู่ในดินแดนสี่แห่งต่าง ๆ กัน ได้แก่ ชมพูทวีป (ทิศใต้ – โดยยึดเขาพระสุเมर เป็นหลัก), แผ่นดินบูรพาทิเษ (ทิศตะวันออก), แผ่นดินอุตตรกุทวีป (ทิศเหนือ), แผ่นดินอมรโคยานทวีป (ทิศตะวันตก) ในบรรดาคนทั้งสี่ดินแดนดังกล่าว คนในอุตตรกุทวีป มีอายุยืนยาวที่สุด คืออายุยืนได้ 1,000 ปีจึงตาย ทั้งนี้เพราะ คนในอุตตรกุทวีปยึดมั่นในศีลห้าอย่างสม่ำเสมอ

คนหนุ่มสาวก็มีความเคารพยำเกรงผู้ใหญ่ พ่อแม่ รักพี่น้อง และประพฤติดีต่อกัน ผู้ใหญ่ก็ไม่เบียดเบียนกัน ไม่แก่งแย่งของมีค่าตลอดจนบุตรภริยาของผู้อื่น รักษาสมบัติอันเป็นของส่วนรวม

ในไตรภูมิพระร่วง พระยาลิไททรงใช้เนื้อที่ข้อเขียนเป็นอันมากเพื่อชี้ให้เห็นลักษณะของคนในสังคมที่มีความดี ตั้งอยู่ในศีลธรรม เช่น ทรงบรรยายว่า เหตุที่แผ่นดินที่อยู่ของชาวอุตตรกุทวีปมีภูเขาทองล้อมรอบนั้นก็เพราะ คุณความดีที่เขารักษาศีล

อีกตอนหนึ่งเมื่อกล่าวถึงการเลี้ยงเด็กซึ่งไม่เป็นภาระของพ่อแม่ เมื่อเด็กโตเป็นหนุ่มสาวแล้วก็จะไม่เป็นภาระของพ่อแม่คน ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะความเป็น “นักบุญ” หรือ ความดีทำให้เขารู้สึกได้เอง การบรรยายถึงคุณความดีอีกประการหนึ่งคือ ชาวอุตตรกุทวีปนั้นเมื่อตายแล้ว จะได้เกิดในสวรรค์ชั้นฟ้า เนื่องมาจากเหตุแห่งคุณธรรมความดี

ผู้แต่งไตรภูมิพระร่วงมีแนวความคิดว่า ชีวิตที่สุขสบายนั้นไม่ต้องการทำงานประกอบอาชีพ เพราะทรัพยากรของแผ่นดินมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหารนานาชนิดตามความต้องการในสังคมมีข้าวสาธิตที่ออกรวงเป็นข้าวสารหุงรับประทานได้ทันที นอกจากนี้ยังมีต้นกลบลพฤษย์ที่ให้เครื่องอุปโภคตามที่ต้องการทุกอย่าง ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องใช้ความสามารถในการทำงานเพื่ออาชีพอันอาจจะเป็นสาเหตุให้แก่งแย่งแข่งขัน เอรัดเอาเปรียบกัน เมื่อทุกคนมีทรัพยากรใช้ตามความต้องการของตนแล้วก็ไม่จำเป็นต้องทำงานหรือ “ทำไร่ ไถนา ค้าขาย”

สรุปได้ว่า คนในสังคมอุดมคติตามแนวคิดของพระยาลิไท ดังที่ทรงบรรยายในตอนที่ว่าด้วย “มนุสสภูมิ” ในดินแดนอุตตรกุทวีปนั้น มีลักษณะแห่งคุณงามความดี คนในสังคมมีเมตตาจิต เอื้อเฟื้อกัน รักใคร่ปรองดองมีความสามัคคีกัน มีทรัพยากรเป็นส่วนใหญ่กลางทุกคนใช้ร่วมกัน ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องมีความสามารถในการประกอบธุรกิจหน้าที่การงานใด ๆ จะเห็นได้ว่าหลักการแห่งมนุษยธรรมนิยมตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งศีลธรรม สังคมที่จะมีความสุขสงบเป็นเลิศได้นั้นต้องประกอบด้วยคนที่มีความดี เป็นคุณสมบัติประการแรกที่สำคัญที่สุด

ในยูโทเปีย ทอมัส มอร์ ได้แสดงความสำคัญของศีลธรรมความดีว่า เป็น คุณสมบัติของพลเมืองในยูโทเปีย อย่างสำคัญที่สุดเช่นเดียวกัน

ด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ ทอมัส มอร์ ได้แสดงให้เห็นความสำคัญของการเกษตรกรรมและการทำงานอาชีพ ทุกคนต้องทำงาน

เกษตรกรรมในยูโทเปียเป็นอาชีพสำคัญในชนบท ใช้วิธีการสมัยใหม่ในการเลี้ยงสัตว์ เช่น พักไข่ ปริมาณผลผลิตจากเกษตรกรรมสูงกว่าปริมาณการบริโภค และเพื่อนบ้านช่วยเหลือแบ่งปันผล

ผลิตกัน ถ้ามีงานมากทางฝ่ายปกครองก็หาคนมาช่วยทำงาน

เกี่ยวกับงานอาชีพ ทอมัส มอร์ มีความเห็นว่าทุกคนในสังคมต้องทำงาน ไม่ควรปล่อยให้คนกลุ่มน้อยกลุ่มเดียวทำงานหนักทั้งวันเพื่อเลี้ยงดูคนบางกลุ่มที่มีชีวิตอย่างฟุ่มเฟือยสุขสำราญ ตลอดจนคนเกียจคร้านอื่น ๆ ผู้ที่ไม่ทำงานในสังคมได้แก่ สตรี นักบวช คนรวย โดยเฉพาะเจ้าของที่ดิน บริวารของผู้มีชาติวุฒิ และผู้ดี พวกนักเลง พวกขอทาน ดังนั้นจึงเหลือคนที่ทำงานเป็นจำนวนน้อยและในจำนวนน้อยนี้ คนที่ทำงานจริง ๆ ก็ยังมีน้อยอีกด้วย

สรุปได้ว่าลักษณะของชาวยูโทเปียเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความสุขความเพลิดเพลินที่ดีและซื่อสัตย์ดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ปฏิบัติคุณธรรมและมีความสำนึกในหน้าที่ที่ดี เห็นแก่ประโยชน์ ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีความสามารถในการประกอบอาชีพให้เสร็จภายในเวลาอันรวดเร็ว ใช้ความรู้วิทยาการช่วยในการทำงาน ทุกคนในสังคมทำงานอาชีพโดยทั่วหน้ากัน

ในเตาเด็กเก็ง กล่าวว่า มนุษย์ที่อยู่รวมกันควรอยู่ด้วยความปรองดองอันหนึ่งอันเดียวกัน (ความสามัคคี) ไม่ควรโอ้อวด หึงหยาโส โดยเฉพาะผู้ที่จะเป็นหัวหน้าคนควรมีคุณธรรม รู้จักพอ และความพอดี หรือมีความมกน้อย

ประชาชนในสังคมอุดมคติของเตานั้น มีความนับถือกัน หากความสุขเพลิดเพลินด้วยการรับประทานอาหารและสวมเสื้อผ้าที่งดงาม รักบ้านเรือน รักเพื่อนบ้าน และรักประเทศชาติของตน สิ่งเหล่านี้เป็นคุณธรรมความดีพื้นฐานของสังคมอุดมคติ ในปรัชญาของเตาไม่เน้นความสามารถในการประกอบอาชีพ และไม่สนับสนุนความโลภและการสะสมทรัพย์

สรุปได้ว่า คุณสมบัติของในสังคมคติในลัทธิเตานั้น เป็นคนมีคุณธรรม มกน้อย มีความสามัคคี ไม่อวดดี มีความนับถือให้เกียรติกัน ดำรงชีวิตด้วยความสุข ความรักในเพื่อนบ้านและรักษาประเทศชาติ

เมื่อได้วิเคราะห์ลักษณะปรัชญามนุษยธรรมนิยมตามแนวคิดของผู้แต่งวรรณคดีทั้งสามแล้ว ก็สามารถสรุปได้ว่า ก่อนอื่นสังคมจะมีความสุขอย่างสมบูรณ์ได้นั้น ประชาชนจะต้องมีคุณสมบัติประกอบด้วย ศีลธรรม ความดี มากที่สุด รองลงมาคือ ความสามารถในการประกอบอาชีพ ซึ่งผู้แต่ง ยูโทเปียให้รายละเอียดในการทำงานไว้เป็นอันมาก ก่อให้เกิดการสะสม และมีฐานะสูงเกินผู้อื่นนั้นจะเป็นสาเหตุแห่งการเอารัดเอาเปรียบ ปราศจากสันติสุขที่แท้จริง ในไตรภูมิพระร่วง เกรงว่าจะเกิดปัญหาขาดแคลนเครื่องอุปโภคบริโภค อันเนื่องมาจากคนในสังคมไม่ทำงานอาชีพ จึงได้จัดให้มีต้นกลบพดกษย์ สี่มุมเมือง เป็นคลังแห่งสรรพสิ่งสำหรับชีวิตตามที่ทุกคนปรารถนาจะได้โดยไม่ต้องสะสมเก็บไว้เอง

2.2 วัตถุนิยม ลักษณะของเศรษฐกิจในสังคมอุดมคติ ได้ยึดหลักการบางอย่างของปรัชญาวัตถุนิยม ซึ่งในที่นี้หมายถึงความคิดที่เชื่อว่าวัตถุ หรือสิ่งของมีความสำคัญที่สุด ส่วนจิตใจวิญญาณมีความสำคัญรองลงมา

ลัทธิวัตถุนิยมนี้ นักปกครองนักการเมืองได้นำมาใช้ในทางสร้างสรรค์ โดยคิดหาวิธีที่จะให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความสามารถของตนเอง ให้มนุษย์เชื่อว่า ชีวิตในโลกนี้ มนุษย์สร้างบันดาลได้เองไม่ใช่พระเจ้า ถ้าใครขยันหมั่นเพียร ก็จะได้ชีวิตที่ดี ถ้าใครเกียจคร้านและประพฤติชั่ว ก่อให้เกิดเบียดเบียนผู้อื่นก็จะได้รับผลร้าย คนในลัทธิสังคมนิยมบางคนได้นำลัทธิวัตถุนิยมมาใช้เน้นความร่ำรวย อันนำมาซึ่งความไม่พอใจสภาพสังคมที่คนส่วนน้อยมีฐานะร่ำรวยและมีอำนาจ แต่คนส่วนใหญ่ยากจน ถูกกดขี่ ถูกเบียดเบียน ถูก

รังแก เพราะความอ่อนแอไม่มีอำนาจ คนส่วนน้อยดำเนินชีวิตหุรห่าฟุ่มเฟือย คนส่วนใหญ่ยากจนทนทุกข์ทรมาน ความคิดทางวัตถุนิยมเมื่อมาถึงขั้นนี้แล้ว ก็ผลักดันให้แสวงหาวิธีแก้ไข และพบว่าจะต้องบริบทที่สัมพันธ์กัน ฟุ่มเฟือยของคนรวยมาเป็นของรัฐ หรือส่วนกลาง เพื่อคนจนจะได้มีสิทธิใช้สอยได้ และเลิกถูกกดขี่เบียดเบียน

ในไตรภูมิพระร่วง พระยาสิทธิ ก็ได้ทรงเล็งเห็นความยุ่งยากของการโลกมาก อันเกิดจากการให้ความสำคัญแก่วัตถุธรรมมากเกินไปจึงวาดภาพให้ทรัพย์สินอันมีค่าเป็นสมบัติของส่วนรวม คนในอุตรครุฑทวีปไม่ต้องสะสมทรัพย์สินสิ่งของ หากมีความจำเป็นต้องการใช้สิ่งใดก็ให้ไปเอามาได้จากต้นกัลปพฤกษ์ ที่มีอยู่สี่แห่งตามมุมทั้งสี่ของเมืองที่ประชาชนอยู่อาศัยนั่นเอง ผู้คนในสังคมแห่งอุตรครุฑทวีปต่างมีน้ำใจดีต่อกันในเรื่องการใช้ทรัพย์สินเสื้อผ้าอาภรณ์ และต่างก็ไม่ยึดถือว่าสิ่งใดเป็นของคนเพียงผู้เดียว

เรื่องที่อยู่อาศัยของชาวอุตรครุฑทวีปก็ไม่ใช่สมบัติส่วนตัวเช่นกัน ทั้งนี้เพราะต้นไม้ที่ชื่อ “มัญชุสกา” มีลักษณะเป็นบ้านเรือนโดยไม่ต้องปลูกสร้าง ทุกคนได้อยู่อาศัยที่ต้นไม้ต้น

ในยูโทเปีย มอร์ ได้วาดภาพชาวยูโทเปียไม่สะสมทรัพย์สินของตัวเอง ไม่มีบ้านเป็นของตัวเอง เห็นคุณค่าของสวนไม้ผล ไม้ดอก ไม่เห็นคุณค่าของเงินทอง

อันที่จริง ภาพที่มอร์วาดขึ้นนี้ มีลักษณะเป็นคำแนะนำสำหรับคนอังกฤษในสมัยของเขา เกี่ยวกับปลูกสร้างบ้านเรือนด้วย อย่างไรก็ตาม เขาก็ได้วาดภาพบ้านที่แข็งแรงสำหรับชาวยูโทเปียในลักษณะที่เป็นของกลาง ไม่ใช่ทรัพย์สินส่วนตัว

ในเต๋าเต็กเก็ง ไม่เน้นทรัพย์สินอันเป็นส่วนรวม แต่เน้นความมั่งคั่ง สะสมเพียงเล็กน้อย มีความพอดี มีความพึงพอใจในบ้านเรือนของตน

สรุปได้ว่า แนวคิดร่วมเชิงวัตถุนิยม ไตรภูมิพระร่วง กับ ยูโทเปียได้แสดงความคิดเห็นที่เหมือนกันในเรื่องการมีทรัพย์สินสมบัติสูงค่า และการจัดที่อยู่อาศัย เป็นการระดมของส่วนรวม บุคคลไม่สะสมของมีค่าเป็นสมบัติส่วนตัว แต่เต๋าเต็กเก็งมิได้มีแนวความคิดนี้ชัดเจนนัก

2.3 ธรรมชาตินิยม ในการปกครอง การออกกฎหมาย และการจัดการศึกษาในสังคมอุดมคติได้ใช้ปรัชญาธรรมชาตินิยมซึ่งในที่นี้ หมายถึงความคิดที่ยึดหลักธรรมชาติตามที่เป็นจริง เช่น แสดงความรู้สึกตามที่เป็นจริง) และถือหลักธรรมชาติเป็นรากฐานแห่งสิ่งทั้งปวง ก่อนที่คนเราจะมีศาสนาก็ได้นับถือธรรมชาติเป็นพระเจ้า ดังนั้นปรัชญาธรรมชาตินิยมจึงเป็นปรัชญาเก่าแก่ที่สุดของมนุษย์ ทั้งทางตะวันตก และตะวันออก กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ระเบียบธรรมโบราณทั้งตะวันตกและตะวันออก ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งธรรมชาตินิยม ชีวิตที่เป็นสุขอย่างสมบูรณ์ เป็นชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ไม่ฝืนธรรมชาติ อยู่ใกล้ธรรมชาติ

ในไตรภูมิพระร่วงได้ชี้ให้เห็นว่า ชีวิตในสังคมอุดมคตินั้นแวดล้อมด้วยธรรมชาติที่งดงาม อุดมสมบูรณ์ มีคุณประโยชน์ต่อชีวิต ให้ความสุขความเพลิดเพลินแก่ชีวิต ธรรมชาติเป็นบ่อเกิดของความ สุขความเสมอภาคและคุณธรรม

ในเต๋าเต็กเก็ง เล่าจื๊อกล่าวถึงธรรมชาติในลักษณะเฉื่อยเฉย ไม่ยินดียินร้าย มีอุเบกขา ไม่เข้าใครออกใคร ยุติธรรม

หลินยู่ถังอธิบายว่า ลักษณะธรรมชาติเป็นอุเบกขานี้ เป็นลัทธิธรรมชาตินิยมที่แท้จริงในปรัชญาของเต๋า นำไปสู่ “วิถีแห่งการปฏิบัติ อยู่เหว่ย” หรือ ศิลแห่งการวางเฉย อันเป็นต้นตอบ่อเกิดแห่งสันติภาพในสังคมมนุษย์ ดังนั้นหากมนุษย์ต้องการความสุขสงบที่แท้จริง จึงสมควรดำรงชีวิตโดยสอดคล้องกับ

ธรรมชาติ ปฏิบัติตนสอดคล้องกับธรรมชาติ แม้แต่การปกครอง หรือปรัชญาการเมืองก็ย่อมโอนอ่อนผ่อนตามหลักแห่งธรรมชาตินิยม ซึ่งจะวิเคราะห์ในหัวข้อต่อไป

เมื่อได้วิเคราะห์ลักษณะปรัชญาธรรมชาตินิยมตามแนวคิดของผู้แต่งวรรณคดีทั้งสามแล้ว ก็สามารถสรุปได้ว่า สังคมอุดมคตินั้นยกย่องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมว่า เป็นสิ่งมีคุณค่ายิ่งต่อชีวิต ความประเสริฐ การปฏิบัติตนของคนสังคมที่สอดคล้องกับลักษณะของธรรมชาตินั้นนำมาซึ่งสันติสุขสู่สังคมมนุษย์

3. แนวคิดของผู้แต่งที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาการเมืองการปกครอง

ปรัชญาการเมืองการปกครองที่แสดงไว้ในวรรณคดีสามเรื่องนี้มีความสำคัญที่สุดต่อความคิดของนักเขียน นักการเมือง นักการปกครอง ในยุคสมัยต่อมาอย่างไม่ขาดสาย การอธิบายความหมายของปรัชญาการเมือง การปกครองในวรรณคดีทั้งสาม บางครั้งก็มีลักษณะขัดแย้งกันเอง อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นแนวคิดต้นแบบที่เชื่อถือได้ของการจัดระบบการเมืองการปกครองในสังคมมนุษย์โดยไม่จำกัดชาติ ภาษา วัฒนธรรม และภูมิประเทศ

ในที่นี้ ปรัชญาการเมืองหมายถึง หลักความคิดที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของคนในสังคม ทั้งที่เกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกับอำนาจและการปกครอง ตลอดจนหลักการจัดโครงสร้างของสังคม

ในไตรภูมิพระร่วง พระยาสิทธิ ทรงแสดงให้เห็นว่า ผู้นำของสังคมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการปกครอง ดังนั้นผู้นำของสังคมหรือ “พระยาจักรีพรตราช” จึงต้องมีคุณลักษณะต่าง ๆ ที่เหมาะสมประการแรกเป็นผู้มีบุญ ประการรองลงไปคือมีอำนาจ

พระยาจักรีพรตราช ทรงมีสิ่งคู่บารมี คือ กองจักรแก้ว ซึ่งบันดาลให้ประชาชนเกิดความรักเมตตาสามัคคีต่อกัน

จากที่ได้วิเคราะห์มานี้ อาจสรุปได้ว่า พระยาสิทธิทรงแสดงภาพที่งดงามทางการเมืองการปกครอง ซึ่งมีรากฐานมาจากความรักความสามัคคีในหมู่ชนในสังคม การปกครองเช่นนี้ ทางวิชารัฐศาสตร์ เรียกว่า “ทฤษฎีการเมืองแบบจริยธรรม” หรือ Ethical political theory ทั้งนี้โดยยึดหลักธรรมในพุทธศาสนาเป็นประการสำคัญ

อีกตอนหนึ่ง พระยาสิทธิทรงแสดงปรัชญาการเมืองอีกรูปแบบหนึ่งคือ ความอุดมสุขตามปรัชญาการเมืองแบบพระศรีอารย

การได้เกิดในสมัยพระศรีอารย จึงเป็นความหวังอันสูงของมนุษย์ตามแนวคิดของพระยาสิทธิผู้คนไม่ต้องแก่งแย่งแข่งขันประกอบอาชีพ เพราะการแก่งแย่งเป็นสาเหตุของการเบียดเบียน เอาเปรียบกัน เมื่อไม่มีต้นตอของการมุ่งร้ายกัน สังคมก็จะมีแต่ความสงบสุขอันเกิดจากความสามัคคีมีคุณธรรม

สรุปได้ว่าพื้นฐานปรัชญาการเมืองการปกครองในแนวความคิดของพระยาสิทธิ ตามที่ทรงแสดงไว้ในไตรภูมิพระร่วงคือ กษัตริย์หรือผู้นำสังคมที่ทรงไว้ซึ่งคุณธรรมตามหลักพุทธศาสนา โดยเฉพาะ พรหมวิหารสี่ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และมีทศพิธราชธรรมหรือบุญบารมี มีอำนาจอันทรงคุณธรรมสามารถก่อให้เกิดความสามัคคีขึ้นในหมู่คณะและในชาติได้ ปรัชญาการเมืองแบบพระศรีอารยเจ้า เป็นเป้าหมายสำคัญของการแต่ง ไตรภูมิพระร่วง เป็นภาพหน้า ซึ่งจะเกิดขึ้นในอนาคต เป็นดินแดนแห่งความสุขสมบูรณ์

คุณธรรมความสงบสันติอันสูงสุด ซึ่งเป็นยอดปรารถนาของมนุษย์

ในยูโทเปีย ลักษณะการปกครองที่ ทอมัส มอร์ แสดงให้เห็นคือการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นองค์พระประมุข ประกอบด้วยสภาอาวุโส กับองค์กรปกครองซึ่งทำงานร่วมกัน และประชุมปรึกษากันอย่างสม่ำเสมอ

นอกจากองค์กรปกครองดังกล่าวแล้ว ยูโทเปียยังให้ความสำคัญต่อกฎหมายด้วย โดยใช้กฎหมายที่สมเหตุสมผล สำหรับควบคุมความประพฤติของประชาชน ส่วนโทษทัณฑ์นั้นก็ไม่นักหนามรูนแรงจนปราศจากมนุษยธรรม

สรุปได้ว่า การจัดระเบียบสังคมในยูโทเปียให้ความสำคัญกับการมีกฎหมาย และการแบ่งส่วนปกครองยูโทเปียแบ่งออกเป็นนครเล็ก ๆ ทุกนครแบ่งย่อยออกเป็นสี่เขตเท่า ๆ กัน มีผังเมืองอย่างเดียวกัน ใจกลางแต่ละเขตมีตลาดสำหรับสินค้าทุกชนิด ทุกนครมีโรงพยาบาล 4 แห่งสร้างไว้นอกกำแพงเมือง ผู้ป่วยจะได้รับการรักษาพยาบาลอย่างดี พวกทาสในนครมีหน้าที่ฆ่าสัตว์สำหรับประกอบอาหาร (ข้อความตอนนี้แสดงว่ายังมีคนบางส่วนรับประทานเนื้อสัตว์) และทำงานที่สกปรกที่สุดและหนักที่สุด ระบอบการเมืองของยูโทเปียเป็นประชาธิปไตย หรืออาจจะเรียกว่าสังคมนิยมประชาธิปไตย เนื่องจากมีการรวมทรัพย์สินเป็นรัฐและมีการเลือกตั้งผู้แทนเข้าประชุม ส่วนสถาบันแห่งรัฐ ราษฎรก็เป็นผู้เลือกตั้งเช่นกัน ข้อคิดสำคัญที่ต้องได้รับการรับรองจากพลเมืองทั่วประเทศ คณะมนตรีแห่งรัฐทำหน้าที่ควบคุมเศรษฐกิจทั้งหมด โดยจัดสรรการผลิตและการบริโภคของสังคมอย่างมีระเบียบ มีโครงการและมีเหตุผล ดังนั้นจึงไม่มีการผลิตอย่างล้นเหลือเกินต้องการ ไม่มีวิกฤตทางเศรษฐกิจ ไม่มีการว่างงาน ไม่มีกบฏต่อภัยสงคราม กฎหมายที่ใช้ก็มีน้อย ง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อน

ในเค้าเด็กเง้ง เล่าชื่อให้ความสำคัญต่อการเมืองการปกครองมากที่สุด ดังจะเห็นได้ว่าในจำนวนกรีนวินธ์ 80 บท กล่าวถึงการเมืองการปกครองอย่างเดียวเป็นจำนวนถึง 11 บท หรือหนึ่งในแปดส่วน เล่าชื่อมีความเห็นว่า ผู้ปกครองถ้าพยายามควบคุมประชาชนมากขึ้นเท่าใด ก็ย่อมก่อให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้านจากประชาชนมากเพียงนั้น ดังนั้นจึงไม่ควรตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับประชาชน เล่าชื่อเชื่อว่า กฎธรรมชาติเป็นกฎหมายที่ศักดิ์สิทธิ์ ดีกว่ากฎหมายที่มนุษย์บัญญัติขึ้น สันติภาพที่แท้จริงจะเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์เคารพกฎธรรมชาติอย่างเคร่งครัดตราบใดที่มนุษย์ฝ่าฝืนธรรมชาติ ตราบนั้นก็มีแต่ความไม่สงบ ความเสื่อมโทรมของรัฐบาลอยู่ที่ความไม่สัตย์ซื่อและชอบโฆษณาแก่ประชาชนว่าตนเป็นรัฐบาลที่ดีที่สุด แต่ผลก็ยังเหมือนเดิม คือประชาชนยากจน มีความทุกข์ เจ้าผู้ครองนครร่ำรวยและมีความสุข กระหายสงครามชอบต่อสู้เพื่อแย่งดินแดนกัน ทำให้ประชาชนล้มตายเป็นอันมาก สิ่งที่ร้ายกาจมากอีกประการหนึ่งก็คือ ใช้ประชาชนเป็นเครื่องมือทดลองกับนโยบายใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยพิสูจน์ให้เชื่อได้ว่าเป็นนโยบายที่ดี ความคิดเช่นนี้ยังคงใช้ได้กับความจริงในปัจจุบัน

ทัศนะทางการเมืองอีกประการหนึ่งก็คือรัฐบาล เล่าชื่อได้แบ่งรัฐบาลออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. รัฐบาลที่ปกครองประชาชนโดยที่ประชาชนไม่รู้สึกรู้ว่าถูกปกครอง เป็นรัฐบาลที่ใช้อุดมคติเสรีนิยมผสมผสานกับบรรษัทนิยม
2. รัฐบาลที่ปกครองประชาชนด้วยวิธีสร้างความดีให้ประชาชนเห็นและประชาชนก็สวดดีรัฐบาล
3. รัฐบาลที่ปกครองประชาชนด้วยอำนาจกดขี่ และก้าวถ่างชีวิตส่วนตัวของประชาชนจน

ประชาชนไม่เป็นตัวของตัวเอง

เมื่อได้วิเคราะห์แนวคิดของผู้แต่งไตรภูมิพระร่วง ยูโทเปีย และ เต่าเต็กเก็ง แล้ว จะเห็นว่าปรัชญาการเมืองการปกครองที่มีลักษณะร่วมกันคือความสำคัญของประมุขแห่งรัฐ และผู้ทำหน้าที่ปกครองบ้านเมืองซึ่งประกอบด้วยคุณสมบัติทรงไว้ซึ่งคุณธรรม โดยมีกฎหมายที่สอดคล้องกับธรรมชาติใช้บังคับตามสมควร

4. บ่อเกิดร่วม และอิทธิพลร่วมที่มีต่อแนวคิดในการแสวงหาสังคมอุดมคติในไตรภูมิพระร่วง ยูโทเปียและเต่าเต็กเก็ง

การศึกษาวรรณคดีทั้งสาม ทำให้พบว่า พระยาสิทธิ โทมัส มอร์ และ เล่าจื๊อ มีต้นตอบ่อเกิดแห่งความคิดมาจากศาสนา หรือ ปรัชญา และความไม่พอใจในภาวะแวดล้อม ทั้งศาสนาและภาวะแวดล้อมนอกจากจะเป็นบ่อเกิดแห่งความคิดในตอนต้นแล้ว ยังมีอิทธิพลต่อความคิดของผู้แต่งด้วย

1. ศาสนา หรือปรัชญา

ในไตรภูมิพระร่วง พระยาสิทธิโตถึงแม้จะมีได้ระบุอย่างชัดเจนว่าทรงหมายถึงศาสนาใดศาสนาหนึ่งโดยเฉพาะเมื่อประมวลแล้วจะเห็นว่าศาสนาพุทธเป็นบ่อเกิดและอิทธิพลทางความคิดมากที่สุด รองลงมาคือ ศาสนาพราหมณ์ หรือศาสนาฮินดู ดังจะเห็นได้จากคัมภีร์ทั้งสามสิบสองที่พระยาสิทธิโตทรงอ้างถึงล้วนเป็นคัมภีร์สำคัญในการอธิบายพระธรรมในพุทธศาสนาทั้งสิ้น นอกจากนี้พระยาสิทธิโตได้ทรงศึกษาธรรมะทั้งโดยตรงจากสมณพราหมณ์ หรือราชบัณฑิต และโดยการติดต่อทางไกลด้วยพระราชสาส์นด้วย

ส่วนอิทธิพลศาสนาฮินดูที่มีต่อแนวคิดของพระยาสิทธิโตนั้น จะเห็นได้จากความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดในภูมิทั้งสาม คนอินเดียโบราณเชื่อมั่นว่า มนุษย์ที่ยังไม่พ้นกิเลสวิสัยจะยังคงอยู่ในโลกทั้งสาม การทำดีในชาตินี้ จะมีผลสืบต่อไปถึงชาติหน้า ถ้าคนเราทำความดีละเว้นความชั่ว ชาติหน้าจะได้เกิดในที่ดี ๆ พระมหาวิระศาสดาของศาสนาฮินดูก็สอนว่า กรรมชาดิก่อนย่อมมีผลถึงชาตินี้ และกรรมชาดิก่อนก็มีผลถึงชาติหน้า ดังนั้นสรุปได้ว่าไตรภูมิพระร่วงมีแนวคิดคล้ายคติพราหมณ์แห่งศาสนาฮินดู และคล้ายศาสนาฮินดูด้วย ศาสนาพุทธเกิดหลังศาสนาที่ยิ่งใหญ่ทั้งสองดังกล่าว จึงได้รับอิทธิพลจากศาสนาทั้งสอง และสามารถกลั่นกรองเลือกเฟ้นแต่ความคิดที่ประเสริฐที่สุดมารวมไว้และเป็นพื้นฐานของการสร้างแนวคิดใหม่ ๆ ด้วย

ในยูโทเปีย โทมัส มอร์ ได้กล่าวถึงเรื่องศาสนาไว้มากมาย ชาวยูโทเปียเชื่อว่า ความสุขที่แท้จริงจะต้องมีรากฐานมาจากศาสนา ใครจะนับถือศาสนาอะไรก็ได้ ชาวยูโทเปียนับถือศาสนาต่างกัน ใครจะบูชาอะไรเป็นพระเจ้ายาก็ได้ ดังข้อความต่อไปนี้ เช่น “บูชาดวงอาทิตย์เป็นเทพเจ้า บ้างก็บูชาดวงจันทร์ บ้างก็บูชาดาวพระเคราะห์ดวงใดดวงหนึ่ง บางทีก็บูชาคนที่เลิศล้ำด้วยคุณธรรม” แต่คนที่ฉลาดที่สุดจะไม่บูชาสิ่งดังกล่าวมาแล้ว เพราะคิดว่ามีพระเจ้าอยู่องค์เดียว ผู้ทรงไว้ซึ่งความลึกลับ “อนันต์นิรันดร์” ทรงอยู่เหนือความเข้าใจของมนุษย์ ทรงหยั่งรู้ถึงความคิดมนุษย์ ทรงสถิตย์อยู่ทั่วจักรวาล ทรงเป็นพระบิดาของทุกสิ่งทุกอย่าง ทรงเป็นบ่อเกิดของความก้าวหน้า การเปลี่ยนแปลง และการยุติของทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นพระเจ้าผู้ศักดิ์สิทธิ์เพียงพระองค์เดียว

ส่วนหลักศาสนาของยูโทเปีย เน้นเรื่องจิตเป็นอมตะ เชื่อเรื่องรางวัลของกรรมดี และโทษจากกรรมชั่ว ไม่นิยมการถือผีสาว ชาวยูโทเปียมียศศาสนาเดียวคือคริสตศาสนา

ข้อเท็จจริงอีกประการหนึ่งที่สนับสนุนว่าคริสตศาสนา คือต้นตอบ่อเกิดแห่งความคิดของ

ทอมัส มอร์ ในการแต่งเรื่องยูโทเปียก็คือ ความเลื่อมใสในคริสต์ศาสนาของทอมัส มอร์ ซึ่งชัดเจนมาก จากชีวประวัติของเขา ในสมัยเด็กเขาได้รับการศึกษาเบื้องต้นที่โรงเรียนเซนต์แอนโทนี ต่อจากนั้นก็ได้รับการอบรมในครอบครัวของพระคาร์ดินัล จอห์น มอร์ตัน พระราชาคณะแห่งแคนเทอเบอรี ซึ่งทอมัส มอร์ยกย่องนับถือเป็นอันมาก และได้กล่าวถึงในตอนแรกของหนังสือยูโทเปียนี้

อีกประการหนึ่งหลังจากที่ ทอมัส มอร์ถึงแก่กรรมแล้วเมื่อ พ.ศ. 2078 (ค.ศ. 1535) ต่อมาอีก 400 ปี คือใน ค.ศ. 1935 คริสตจักรโรมันคาทอลิกได้ประกาศแต่งตั้งให้มอร์เป็นนักบุญในศาสนานั้น สรุปได้ว่า ปรัชญาแห่งคริสต์ศาสนาเป็นต้นตอก่อให้เกิดแห่งความคิดในการแสวงหาสังคมอุดมคติของผู้แต่งยูโทเปีย

ในแต่เด็กเก็ง เล่าจื๊อได้รับอิทธิพลความคิดในการแสวงหาสังคมอุดมคติจากสภาพบ้านเมืองที่นำป้อหน่ายอันเกิดจาก สภาวะสงครามที่ยืดเยื้อ ปรัชญาแต่ที่เล่าจื๊อรวบรวมไว้นี้ได้กลายเป็นป้อเกิดแห่งปรัชญาอันลึกซึ้งของชนชาติจีนตราบนิจปัจจุบัน

ปรัชญาแต่มีลักษณะบางประการคล้ายกับกั๊กวักคี่ตาในศาสนาฮินดู โดยเฉพาะตอนที่สอนว่า ทุกสิ่งในโลกนี้เป็นอมตะ และมตะ ทั้งสองประการ

นอกจากนี้ปรัชญาแต่ยังเป็นพื้นฐานความเชื่อของคนจีนว่าไม่มีพระเจ้า เล่าจื๊อค้านเรื่องพระเจ้าสร้างโลก แต่สอนว่า “ธรรมชาติแต่เป็นปฐมกำเนิดของพระเจ้าและโลก”

สรุปได้ว่า ปรัชญาของแต่ ตามที่เล่าจื๊อเขียนไว้ใน แต่เด็กเก็งนั้นได้กลายเป็นป้อเกิดแห่งความคิด ปรัชญาที่ลึกซึ้งของคนจีน ซึ่งนำไปประยุกต์ได้กับการดำรงชีวิต ธุรกิจ การแพทย์ การเมือง การปกครอง ตลอดจน เศรษฐศาสตร์ และศาสนา

เมื่อได้วิเคราะห์ป้อเกิดร่วมและอิทธิพลร่วมที่มีต่อแนวคิดในการแสวงหาสังคมอุดมคติในไตรภูมิพระร่วงยูโทเปีย และแต่เด็กเก็ง แล้ว จะเห็นว่า แนวคิดร่วมคือ ปรัชญาศาสนาพระยาไลไท ทรงได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธ และฮินดู ทอมัส มอร์ ได้รับอิทธิพลจากศาสนาคริสต์ ส่วนเล่าจื๊อได้รับอิทธิพลจากลัทธิแต่

ลักษณะสังคมอุดมคติของวรรณคดีทั้งสามตามที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนานั้น มีแก่นแท้เหมือนกันอันเป็นลักษณะร่วมคือ ผู้แต่งได้เขียนวรรณคดีขึ้นเพื่อชักจูงโน้มน้าวให้ผู้คนพลเมืองเห็นคุณค่าของ ความดี ตั้งใจประพฤติดี มีความอดสาหะอดทนที่จะต่อสู้กับแนวโน้มของความชั่ว ทำให้เกรงกลัวบาปและโทษทัณฑ์ของการประพฤติชั่ว วรรณกรรมทั้งสองต้องการกล่อมเกล่าให้เป็นคนดีโดยยกสภาพสังคมที่ดีมาให้เห็น ชี้ให้เห็นถึงความสุขสมบูรณ์ของประชาชน ในไตรภูมิพระร่วงได้บอกชัดเจนเพื่อให้เป็นจริงเป็นจังขึ้นว่า โลกที่คนมีความสุขสมบูรณ์ที่สุดนั้นจะอยู่ในสมัยภัทรกัปปี ซึ่งจะเกิดหลังจากยุคมิคสัญญีอันเป็นยุคแห่งความเลื่อมที่สุด ในยุคหลังมิคสัญญีนี้ จะมีพระพุทธเจ้าองค์ใหม่มาเกิด ทรงพระนามว่า “พระศรีอริยเมตไตรย” ดังนั้นจึงเรียกกันทั่ว ๆ ไปว่า ยุคพระศรีอารย อันที่จริงถ้าวิเคราะห์ตามรูปศัพท์ก็จะเห็นว่า ยุคใดก็ตาม ถ้าคนเรามีลักษณะเป็นศรี (ความเจริญ) เป็นอารย (มีใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่) และเมตไตร (เมตตากรุณา มีความปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุข) ตามชื่อของพระพุทธองค์นี้แล้วก็จะถึงซึ่งภัทรกัปปีเมื่อนั้น ถ้าตีความในแนวนี้ การสร้างโลกพระศรีอารยของพระยาไลไทก็คือ การเขียนโดยใช้สัญลักษณ์นั่นเอง

ในยูโทเปีย มอร์ ไม่ได้บอกอย่างชัดเจนนักว่ายูโทเปียอยู่ที่ไหน มอร์ได้สร้างตัวละครใน

เรื่องนั้น ที่สำคัญคือ ราเฟเอล ฮิลโลเดย์ ซึ่งเป็นตัวแทนของคนช่างฝันถึงสังคมอุดมคติ เล่าเรื่องให้ โทมัส มอร์ และเพื่อนคือ ปีเตอร์ กิลลิส ฟัง มอร์เป็นตัวแทนของความเป็นจริง ครั้นมอร์ถามความจริงว่ายูโทเปียอยู่ที่ไหน ราเฟเอลก็ตอบ แต่คำตอบถูกกลบด้วยเสียงโอจามของคนอื่น มอร์จึงไม่สามารถบันทึกลงไปได้ว่า ยูโทเปียอยู่ที่ไหน อย่างไรก็ตามถ้าพิจารณาตามชื่อยูโทเปีย ก็จะได้คำตอบอย่างชัดเจนคือ คำว่ายูโทเปียมีรากฐานมาจากคำในภาษากรีก 2 คำ คือ ou แปลว่าไม่มี กับ topios แปลว่าสถานที่ รวมกันทั้ง 2 คำแปลว่า 'ไม่มีสถานที่ใด' ความเป็นอุดมคติของสังคมยูโทเปียตั้งอยู่บนรากฐานของการจัดระบบรัฐ คนจะมีความสุขสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อมีการจัดให้ทรัพย์สินทั้งหมดในยูโทเปียเป็นสมบัติของสังคม การศึกษาทั้งหมดอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐ ทุกคนมีงานทำ (ตรงกันข้ามกับอุตสาหกรรม ที่ว่าทุกคนไม่ต้องทำงานแต่มีกินมีใช้) และยึดมั่นอยู่ใน หลักปรัชญาที่เชื่อว่า คนจะสละผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวม ดังนั้นก็เท่ากับว่ามอร์พยายามใช้หลักศาสนาในข้อที่ว่า คนควรมีเมตตาต่อกันช่วยเหลือเอื้อเฟื้อต่อกัน หลักเช่นนี้ก็เป็นอย่างเดียวกับอุตสาหกรรมนั่นเอง

สรุปได้ว่า แนวคิดทางศาสนาที่เป็นรากฐานของการสร้างสังคมอุดมคติใน ไตรภูมิพระร่วง ยูโทเปีย และเต๋าเต็กเก็ง ก็เพื่อโน้มน้าวจิตใจให้คนลดกิเลสแห่งความโลภ เพื่อสร้างความรัก ความเมตตา ในเพื่อนมนุษย์และช่วยเหลือเผ่าต่อกันเป็นการชักจูงให้คนสละทศาคามิ พยายามหลีกเลี่ยงสาเหตุต่าง ๆ ที่จะนำมาซึ่งการแก่งแย่งแข่งขัน ได้แก่ ทรัพย์สิน อำนาจ ชื่อเสียง เพราะการแข่งขันย่อมนำไปสู่สภาพจิตใจที่ไร้ความบริสุทธิ์ ไร้ความสุขซึ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อความสุขอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอุดมคติ

5. ลักษณะศาสตร์ร่วมของสังคมอุดมคติใน ไตรภูมิพระร่วง ยูโทเปีย และเต๋าเต็กเก็ง

การศึกษาวรรณคดีทั้งสามทำให้พบว่า พระยาสิทธิ โทมัส มอร์ และเล่าจื้อ ได้กล่าวถึงศาสตร์ที่สำคัญ ๆ ไว้สามประการคือ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ และสาธารณสุขศาสตร์

1. นิติศาสตร์

ในที่นี้นิติศาสตร์หมายถึงความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย การทำความผิด และการลงโทษ

ในไตรภูมิพระร่วง ผู้ที่ทำความผิด ทำกรรม และมีกิเลส โทษที่ได้รับจะปรากฏเมื่อตายแล้ว จะต้องไปเกิดในนรก ส่วนผู้ทำความดีก็จะได้รับรางวัลโดยไปเกิดบนสวรรค์

ในยูโทเปียความผิดอันเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรงต้องได้รับโทษหนักคือการประหารชีวิต และ ถูกลดตัวลงมาเป็นทาส

ส่วนความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ นั้นมิได้กำหนดโทษทัณฑ์ ถ้าทำความผิดภายในครอบครัว บิดา มารดา สามี ภรรยา ก็จะลงโทษกันเอง

ชาวยูโทเปียเห็นความสำคัญของการป้องกันคนมิให้กระทำความผิด โดยกระตุ้นเตือนให้ทำความดี ด้วยการสร้างอนุสาวรีย์ให้แก่ผู้มีชื่อเสียง

สาเหตุที่กฎหมายของชาวยูโทเปียมีจำนวนน้อยก็เพราะเขาเห็นว่าไม่จำเป็น และถ้ามีกฎหมายที่คลุมเครือมาก ๆ ก็จะเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการใช้เล่ห์เหลี่ยมตีความกฎหมาย อันเป็นเครื่องทำลายกระบวนการที่เที่ยงธรรม

สรุปได้ว่า โทมัส มอร์ มีความเห็นว่ากฎหมายที่ลงโทษรุนแรงนั้นไม่สามารถลดจำนวนอาชญากรรมลงได้ แต่สมควรหาทางป้องกันการกระทำอาชญากรรมจะดีกว่า

ในเคาต์เต็กเก็ง เรื่องโทษของการทำผิดกฎหมาย ปรัชญาของเล่าให้ข้อสังเกตว่า คนที่กล้าทำ ความผิดร้ายแรงนั้น ย่อมไม่กลัวความตาย ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าโทษของการทำผิดร้ายแรงคือการประหารชีวิต คนที่มีจิตใจเป็นอาชญากรก็หาได้งดเว้นการกระทำชั่วอันผิดกฎหมายไม่ เปรียบเหมือนช่างไม้ที่มีได้ใช้ฆ้อนตอก มือตัวเอง ดังนั้นแทนที่จะลงโทษรุนแรงควรหาทางป้องกันจะดีกว่า

สรุปได้ว่า เล่าจื๊อไม่นิยามกฎหมายที่ลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างรุนแรง แต่นิยมให้มีการปกครอง ที่ดี ผู้ปกครองไม่ก่อความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน ควรหาทางป้องกันมิให้ประชาชนอดหยากยาจน หมายความว่า เล่าจื๊อส่งเสริมให้มีเศรษฐกิจดี เพื่อตัดต้นเหตุแห่งความจนและอาชญากรรม

เมื่อวิเคราะห์ลักษณะนิติศาสตร์ใน ไตรภูมิพระร่วง ยุไทเปี่ย และเคาต์เต็กเก็งแล้ว จะเห็นได้ ว่า ผู้แต่งทั้งสามมีความคิดเหมือนกันว่า กฎหมายที่รุนแรงนั้นไม่ช่วยให้คนเกรงกลัว – การกระทำอาชญา- กรรมที่เลวร้าย ทางที่ดีคือหาทางป้องกันอาชญากรรมด้วยการขจัดต้นเหตุต่าง ๆ ของอาชญากรรม เช่น ความยากจน

2. รัฐศาสตร์

ในที่นี้จะจำกัดขอบเขตเฉพาะรัฐศาสตร์การต่างประเทศเท่านั้น ส่วนทางการเมืองการ ปกครองนั้นได้วิเคราะห์แล้ว

ในไตรภูมิพระร่วง พระยาสิทธิไทไม่เน้นการติดต่อเกี่ยวข้องกับต่างประเทศมากนัก ได้ ทรงกล่าวถึงบ้างเล็กน้อย เฉพาะเมื่อพระมหากษัตริย์ทรง “ได้ปราบทั่วทั้งจักรวาล” หมายความว่า ทรงเห็นความสำคัญของการเอาชนะศัตรู และปราบปรามศัตรู ทรงใช้คำว่า “ปราบ” ซึ่งพจนานุกรมฉบับราช- บัณฑิตสถานให้ความหมายว่า “ทำให้ราบ, ทำให้กลัว, กำจัด” การทำให้ราบก็ต่อเมื่อมีสิ่งที่ไม่เรียบร้อย มิได้หมายความว่า รุกรานเข้าโจมตีผู้ที่อ่อนแอหรืออยู่เฉย ๆ พระยาสิทธิไททรงเห็นว่าพระมหากษัตริย์ทรง รักษาศีลห้าและศีลแปด ดังนั้นคงไม่หมายความว่า กษัตริย์ออกฆ่าฟันผู้ที่สงบเรียบร้อย

อนิจความสรุปได้ว่า ความคิดเรื่องการต่างประเทศก็ไม่รุกรานข้ามพรมแดน แต่ถ้าชาติใด เป็นศัตรูก็จำเป็นต้องปราบปรามให้เรียบร้อย พระยาสิทธิไททรงสร้างภาพการเมืองระหว่างประเทศที่ก่อรูปด้วย คุณธรรม ซึ่งเรียกว่า “ทฤษฎีการเมืองแบบจริยธรรม”

ในยูไทเปี่ย ทอมัส มอร์ มิได้ให้ความสำคัญแก่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตรงข้ามกลับ แสดงความคิดเห็นเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นพันธมิตรกับต่างประเทศ เหตุผลก็คือ ประเทศเพื่อนบ้านมักจะไม่วางรักษาความเป็นพันธมิตร แต่มักจะละเมิดสัญญา

อย่างไรก็ตาม ทอมัส มอร์ ก็กล่าวว่า ตามปกติชาวยูไทเปี่ยไม่ถือว่าชนชาติอื่นเป็นศัตรูแล้ว ทำร้ายเขาควรมีความเคารพและจริงใจต่อกันในฐานะเป็นเพื่อนมนุษย์

ชาวยูไทเปี่ยเกลียดสงคราม เพราะเป็นการแสดงความโหดร้าย แต่ก็ฝึกฝนการรบอยู่เสมอ เพื่อจะได้พร้อมเมื่อจำเป็น วิธีทำสงครามมักจะหาทางหนีเข้าศึกด้วยกลอุบาย ด้วยพลังสติปัญญา ถ้าเป็นไปได้ก็จะใช้ทหารรับจ้าง เงินสำหรับจ้างทหารก็นำมาจากการค้าขายกับต่างประเทศ ถ้าหลีกเลี่ยงไม่ได้ ชาวยูไทเปี่ยก็จะรบเอง

สรุปได้ว่า การต่างประเทศในความคิดของ มอร์ คือการเป็นมิตรกันด้วยน้ำใจ ไม่นิยมทำ สงครามแย่งกัน แต่จะรบกันก็ต่อเมื่อถูกรุกรานและถูกกดขี่ข่มเหงเท่านั้น

ในเตาเด็กแก๊ส เล่าจื๊อใช้หลักการไม่ทำสงครามแต่ควรผูกพันน้ำใจกันไว้ด้วยความนับถือ ยำเกรงกัน

เมื่อวิเคราะห์ลักษณะรัฐศาสตร์การต่างประเทศที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่อง ไตรภูมิพระร่วง ยุโทเปียและเตาเด็กแก๊สแล้ว จะเห็นว่า ผู้แต่งทั้งสามมีความคิดเหมือนกันในข้อที่ไม่นิยมการทำสงคราม รุกรานชาติอื่น แต่จะรักษาไมตรีไว้ด้วยคุณธรรม ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงเป็นไปด้วยความ เคารพนับถือยำเกรงกัน ไม่ขัดแย้งกัน เพราะการขัดแย้งชนชาตินั้นเป็นสาเหตุแห่งสงคราม

3. สาธารณสุขศาสตร์

ในที่นี้ สาธารณสุขศาสตร์จะหมายถึงเฉพาะการรักษาสุขภาพอนามัยของส่วนบุคคล และสังคมเท่านั้น

ในไตรภูมิพระร่วง พระยาสิทธิ ทรงแสดงความคิดเห็นอย่างชัดเจนว่า สังคมอุดมคติต้อง ประกอบด้วยพลเมืองที่พ้นจากโรคภัยไข้เจ็บทั้งปวง ส่วนการเยียวยารักษาโรคก็ปฏิบัติได้สะดวกมากด้วยการรับ ประทานอาหาร คือข้าวพันธุ์พิเศษ

ชาวอุดรกรู ยังมีสุขภาพดีทั้งหญิงชาย ร่างกายไม่อ้วน ไม่ผอมจนเกินไป จิตใจสบาย รื่นเริง น้ำเสียงไพเราะ สุขภาพไม่ทรุดโทรม แลดูหนุ่มสาว เหมือนอยู่ในวัย 16 ทุกคน มีอายุยืนถึง 1000 ปี

พระยาสิทธิได้ทรงอธิบายว่า สาเหตุที่คนในอุดรกรูมีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจนั้นก็ เพราะรับประทานอาหารและดื่มน้ำที่ดีมีรสอร่อย

สรุปได้ว่า พระยาสิทธิทรงคิดเห็นว่า สังคมอุดมคติย่อมประกอบด้วยพลเมืองที่มีสุขภาพ แข็งแรง รับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย อาหารที่ดีนั้น นอกจากจะเสริมสร้างร่างกายให้เจริญเติบโต แล้ว ยังสามารถรักษาสุขภาพร่างกายให้คงที่ไม่ร่วงโรย ทรุดโทรม ทั้งยังซ่อมแซมส่วนสึกหรอ และบำบัดโรคภัย ไข้เจ็บได้ด้วย อาหารดีทำให้อายุยืนนาน

ทอมัส มอร์ ให้ความเห็นไว้ในยูโทเปียว่า สุขภาพที่แข็งแรงช่วยให้ร่างกายต่อต้านมลภาวะ ของสิ่งแวดล้อมได้ดี

นอกจากนี้ ผู้ที่สูญเสียสุขภาพที่ดีกลายเป็นคนป่วยเรื้อรังรักษาไม่หาย ต้องทนทุกข์ทรมาน นั้น ไม่สมควรมีชีวิตอยู่ต่อไป

การเจ็บป่วยเรื้อรังรักษาไม่หายนั้น เป็นความทุกข์ทรมานอย่างยิ่ง ทอมัส มอร์ มีความคิดที่ แปลกที่เสนอไว้ว่า ผู้ป่วยด้วยโรคร้ายควรยอมรับความตาย ซึ่งเป็นความคิดที่ขัดแย้งกับคตินิเทศศาสนา อย่างไรก็ตาม ความคิดเห็นเช่นนี้ก็ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายพอสมควร เพราะผู้ป่วยเรื้อรังหลายคนใน หลายยุคนั้นได้พยายามจบชีวิตตัวเองเพื่อให้รอดพ้นจากความทุกข์ทรมาน

ทอมัส มอร์ มีความเห็นว่า การมีสุขภาพแข็งแรงทำให้จิตใจเบิกบานมีความสุข สำราญ ถ้าสุขภาพอ่อนแอไข้โรคก็จะรู้สึกกังวล ใจคอหดหู่

ทอมัส มอร์ ได้เตือนผู้ที่ปล่อยปละละเลยสุขภาพของตัวเองว่ามีผลร้าย ทำให้ตัวเอง อ่อนแอ เชื่องช้าเป็นการกระทำที่ขาดสติ

ในเตาเด็กแก๊ส เล่าจื๊อไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อสุขภาพทางร่างกายมากนัก โดยกล่าวถึง

สุขภาพด้วยข้อความสั้น ๆ แต่ก็กินความหมายกว้าง ซึ่งสามารถตีความได้ว่า คนที่ฉลาดนั้น ควรมีความมักน้อย ในการรับประทานอาหาร ไม่ควรรับประทานเพื่อหาความสุขสำราญ ทั้งนี้เป็นข้อคิดเห็นที่ต่างจากความคิดใน ไตรภูมิพระร่วง และในยูโทเปีย

เมื่อวิเคราะห์ความคิดในทางสาขารณสุขศาสตร์ที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีเรื่อง ไตรภูมิพระร่วง ยูโทเปีย และเต๋าเต็กเก็งแล้ว อาจสรุปได้ว่า ผู้แต่งไตรภูมิพระร่วง กับยูโทเปีย มีแนวคิดร่วมกันในเรื่องการ รับประทานอาหารที่ดีซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งสุขภาพที่แข็งแรง ส่วนผู้แต่ง เต๋าเต็กเก็ง มีความเห็นว่า ควรรับประทานอาหารพอให้อิ่มท้องเท่านั้น

สรุปได้ว่า แนวคิดร่วมในการแสวงหาสังคมอุดมคติของผู้แต่งเรื่อง ไตรภูมิพระร่วง ยูโทเปีย และ เต๋าเต็กเก็ง อาจสรุปได้เป็นข้อ ๆ ตามขอบเขตของการวิจัยนี้ ดังต่อไปนี้

1. ทั้ง ไตรภูมิพระร่วง ยูโทเปีย และเต๋าเต็กเก็ง กล่าวถึง สังคมในประเทศที่มีได้เป็นความจริง อาจกล่าวได้ว่าเป็นดินแดนแห่งความคิดคำนึง ไตรภูมิพระร่วง กล่าวถึงดินแดนแห่ง อุดมคติกรูทูป ซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของภูเขาพระสุเมรุ ไม่ปรากฏตามแผนที่ว่าอยู่ ณ แห่งใดที่แน่นอน ส่วนยูโทเปียนั้น ผู้แต่งก็ไม่สามารถระบุสถานที่ตั้งอันแน่นอนของยูโทเปียได้ ถ้าพิจารณาตามชื่อ ยูโทเปีย หรือ Utopia ก็จะได้คำตอบอย่าง ชัดเจน คือยูโทเปีย มีรากฐานมาจากคำในภาษากรีกสองคำ ได้แก่คำว่า *ou* แปลว่า “ไม่มี” กับ *topos* แปลว่า “สถานที่” ทั้งสองคำรวมกันแปลว่า “ไม่มีสถานที่ใด” ผู้แต่งได้รับความบันดาลใจจากศาสนา (ผู้แต่งไตรภูมิพระร่วงได้รับความบันดาลใจจากพุทธศาสนา ผู้แต่งยูโทเปีย ได้รับความบันดาลใจจากคริสตศาสนา) และภาวะเหตุการณ์แวดล้อม (ผู้แต่ง เต๋าเต็กเก็ง อยู่ในภาวะแวดล้อมที่ประกอบด้วยสงครามยืดเยื้อ) ทั้งศาสนา และภาวะแวดล้อมเป็นต้นตอบ่อเกิดแห่งความคิดที่จะแสวงหาสังคมใหม่ที่มีความสุข ความสงบกว่าเดิม

2. ทั้งไตรภูมิพระร่วง ยูโทเปีย และเต๋าเต็กเก็ง เห็น ความสำคัญของประมุขของรัฐ สังคมอุดมคติ ก่อนอื่นต้องมีประมุขที่เป็นนักปราชญ์ทรงคุณธรรม อันเป็นคุณสมบัติข้อแรกที่สำคัญที่สุด ส่วนพลเมืองใน สังคมอุดมคติก็ต้องมีคุณธรรม มีความรัก ความเมตตาต่อกัน ไม่ข่มเหงเบียดเบียนกัน ไม่ทำตัวเก่งแ่งแข่ง แข่ง ตีกัน แต่ต้องมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พลเมืองในชาติรักใคร่ปรองดองและสามัคคีกัน ทั้งนี้ นักปกครอง นักการเมืองก็ต้องตั้งอยู่ในคุณธรรม ไม่ใช้อำนาจข่มเหงประชาชน ไม่ออกกฎหมายรุนแรงหุยมหิหม แต่หาทางป้องกัน สาเหตุ แห่งอาชญากรรมด้วยการส่งเสริมเศรษฐกิจให้ดีขึ้นถึงกัน

3. ทั้งไตรภูมิพระร่วง ยูโทเปีย และเต๋าเต็กเก็ง ชี้ให้เห็นความสำคัญของภาวะธรรมชาติแวดล้อม ที่สะอาด งดงาม อุดมสมบูรณ์ สิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ให้มีการกินดีอยู่ดี

4. ทั้งไตรภูมิพระร่วง ยูโทเปีย และเต๋าเต็กเก็ง ชี้ให้เห็น ความสำคัญของการมีทรัพย์สินเป็น ส่วนกลาง ประชาชนไม่สะสมทรัพย์สินสมบัติส่วนตัวด้วยความโลภ แต่แบ่งปันของใช้กันด้วยจิตใจที่เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่มิใช่ด้วยการบังคับบีบบังคับ

5. ทั้งไตรภูมิพระร่วง ยูโทเปีย และเต๋าเต็กเก็ง กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นั้น ควรผูกพันกันด้วยความรู้สึกร่วมกันเป็นมิตรและเพื่อช่วยเหลือกัน มิใช่ด้วยสนธิสัญญาแต่เพียงอย่างเดียว ส่วนการทำ สงครามนั้น สมควรทำเมื่อถูกรุกรานกดขี่ข่มเหง มิใช่ทำสงครามเพื่อแสดงอำนาจยิ่งใหญ่เหนือชาติอื่น สังคมอุดมคติควรคิดว่าชนต่างชาติเป็นมิตร มิใช่ศัตรู

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ บุญเจือ. 2525 *ความรักปรัชญาญาณ*, แปลจาก A braham Kaplan. In Pursuit of Wisdom. กรุงเทพฯ : ชมรมปรัชญาและศาสนา. หน้า 1 – 6 (อัดสำเนา)
- กลอริซ เวลส์. 2519 *การปกครองและการบริหารของไทยสมัยโบราณ*, แปลโดย กาญจณี สมเกียรติกุล และ ยุพา ชุมจันทร์ , โครงการตำราฯ, กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์. 404 หน้า.
- ชัยวัฒน์ อัดพัฒนา. 2524 *ปรัชญาตะวันตกกร่วมสมัย 2*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 267 หน้า.
- ทอมัส มอร์. 2517 *ยูโทเปีย*, แปลโดย สมบัติ จันทรวงศ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, 240 หน้า.
- ประสาร พลเยี่ยม และสุรพันธ์ ทับสุวรรณ. 2524 *ทฤษฎีการเมืองและจริยศาสตร์ตะวันออก*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 158 หน้า.
- ปานทิพย์ (สุกนกร) ประเสริฐสุข. 2523. *ปรัชญาจีน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 206 หน้า.
- พิฑูร มลิวัลย์. 2525 *มรดกพ่อขุนรามคำแหง*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 313 หน้า.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. พระบาทสมเด็จพระ. 2524 *พระราชนิพนธ์ร้อยกรองร้อยเรื่อง*. กรุงเทพฯ : คณะอนุกรรมการรวบรวมและค้นคว้าเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์ ฯลฯ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. 138 หน้า.
- ลิไท, พระยา. 2517 *ไตรภูมิภคตา*, ชำระโดย พิฑูร มลิวัลย์. ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ 253 หน้า.
- สิทธา พินิจภูวดล. 2518. *วรรณกรรมสุโขทัย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 309 หน้า.
- สิทธา พินิจภูวดล. 2518, *วรรณคดีเปรียบเทียบ*, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 450 หน้า.
- สิริมังคลาจารย์. พระ. 2523. *จักกวัตทีปนี*. แปลโดย ทินกร ทองเสวด. กรุงเทพฯ : หอสมุดแห่งชาติ. 242 หน้า.
- สุขุม นวลสกุล และคนอื่น ๆ. 2523. *ทฤษฎีการเมือง 2 : ทฤษฎีการเมืองแห่งนามสมัย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 168 หน้า.
- สุขุม นวลสกุล และ บรรพต วีระสัย. 2522. *ทฤษฎีการเมืองสมัยโบราณและสมัยกลาง, และความคิดเชิงการเมืองในพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 242 หน้า.
- สุนทร ธีรณี. 2525 *สสารนิยม*, แปลจาก ฮิวเลียด เอลเลียต. Materialism กรุงเทพฯ : ชมรมปรัชญาและศาสนา, หน้า 7 – 34, (อัดสำเนา).
- อมร โสภณวิเชษฐวงศ์ และคนอื่น ๆ. 2520. *ปรัชญาการเมือง*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 54 หน้า.

Benac, Henri. 1974. *Guide des idées littéraires*, Paris: Hachette. p. 431.

Benrekassa, Georges. 1975 “Le savoir de la table et 1” utopie du savoir : textes utopiques et

- recueils politiques 1764-1788” in *Litterature*, no 21, fevrier, p. 53-78.
- Duchet, Michel. 1975. “Clarens, le lac-d’ amour ou l’ ou se noie,” *Litterature*. no 21, février, p. 79-90
- Fowler, Roger. 1978. *A dictionary of Modern Critical Terms*. Boston : p. 208.
- Lin Yutang. 1955. “Laotse, the Book of Tao.” *The Wisdom of China and India*. New York : A Modern Library Giant. p. 579-624.
- More, Thomas. 1947. *Utopia*, modernized text by Mildred CAMPBELL, translated into English by Ralph Robinson. New York : D. Van Nostrand Company, Inc. 312 p.
- Vuarnet, Jean - Noel. 1976. “*Utopie et atopie*.” *Litterature*. no.21, février, p. 3-9.